

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

קרה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת קרח

- משמיא מיהב יהבי - כל רכושו ומהותו ניתן לאדם מלמעלה ואין אפשרות לקחת לבד . . . . . א
- ה' אמר לו - אין איש עושה מאומה לרעהו או לעצמו מטוב ועד רע כי הכל מעשי ה' . . . . . ב
- כלי מחזיק ברכה - פרנסתו של אדם תלויה במידת התרחקותו ממחלוקת וקירבתו ל'שלום'. . . . . ד
- אם אין שלום אין כלום - כמה גזירות קשות באות מחמת המחלוקת וכמה מזכות באות עקב השלום . . . . . ו
- ולא יהיה בקרח וכעדתו - הרחק מן המחלוקת כבורח מהאש בפרט בראשיתה של מחלוקת . . . . . ז
- בולם פיו - חוסך מעצמו מאה דינים . . . . . יד
- יעזור עיני חכמים - המחלוקת מעוררת עיני האדם . . . . . טז
- בקהלם אל תחד כבודי - בננות המחלוקת אפילו כשהיא לשם שמים . . . . . יז
- גבולות חלק בעולמו - העובד את ה' באופן שהעמידו לו מן שמיא נחשב לו כעובד עבודת כה"ג לפני ולפנים . . . . . יט
- שלא תעלה קנאת אדם עלי - הקנאה מוציאה את האדם מן העולם . . . . . כ
- קנאת סופרים תרבה חכמה - מעלת הקנאה כשהיא באופן כשר וראוי . . . . . כב
- מקום נתכצר להם - אין מצב שנאכד מבר ישראל תקוות התשובה . . . . . כג
- בהדי פניא דמעלי שבתא - זהירות מיוחדת ממחלוקת בערש"ק וביום השבת . . . . . כד
- פנה אל תפילת הערער - הקב"ה שומע ומאזין תפילת כל פה . . . . . כה
- ישמור פתחי פיו - עיקר עבודת האדם לשמור פיו . . . . . כז

קרח

לא שקלי, אי אפשר לו לקחת מאומה אם לא נתנו לו משמיא. ומכאן יבין כל אחד שאי אפשר לו לקחת 'מקח לעצמו', לקנות ממון, רכוש, שררה וכל דבר אחר. אלא הכל יבוא אליו כפי הקצוב לו בחשבון ממעל, ואף יעמוד לנגד עיניו כי אי אפשר לבריה שבעולם לקחת מעמו את המגיעו, והקב"ה ישלים לו בהרחבה גדולה*.

כתב ה'כלי יקר' (ד"ה והנה פרח) על הפסוק (ז' כג) והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצין ציין ויגמל שקדים. ורכו המפרשים בענין זה - מה רמוז ה' במעשה פריחת המטה, איזה מוסר

משמיא מיהב יהבי - כל רכושו ומהותו ניתן לאדם מלמעלה ואין אפשרות לקחת לבד

בפרשתן (טו א) ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' ממאדו'יץ זי"ע (ליקושי דבר"י ד"ה ויקח קרח) כי זו הייתה טעותו של קרח שדימה בנפשו אז מ'נעמט זיך אליין - שאפשר לו לאדם לקחת שררה ומנהיגות לעצמו, ולא הבין ש'לך ה' הגדולה', ורק בידו לגדל ולחזק לכל, על כן הגיע עד היכן שהגיע וירד חיים שאולה. ובוזו מבאר את מאמרם (תענית כה.) 'משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי', שמשמים נותנים לו לאדם את הראוי והנקצב לו, אך האדם - משקל

א. שמעו נא מעשה שהיה לפני כשבועיים בעי"ת 'בית שמש' בעת שמחת נישואין שנערכה שם בין שני משפחות חשובות בשעטומ"צ. ה'שידוך' הלז כבר תם ונשלם לפני כשנה תמימה, והנה בין בני משפחת החתן יש 'זינגער' (זמר) ידוע ואכן אבי החתן דיבר עמו והזמינו לשורר ולזמר בנישואי בנו. עברו כמה שבועות ונפגשו אבי החתן עם אבי הכלה, בתוך הדברים שאל אבי הכלה, מה חשבת לעשות עם 'משורר'... ויען אבי החתן, בין קרובי יש משורר פלוני וכבר קבעתי עמו לשורר ביום שמחת לבנו. אמר לו אבי הכלה, עז חפצי להזמין משורר אחר כי מומחה גדול הוא יותר מקרובך, ואכן בלית ברירה קרא אבי החתן לקרובו וביקש מעמו שיסכים לבקשת מחותנו זה... אף שהוקשה לו 'לוותר' על פרנסתו לאותה לילה, אלא שהתגבר על רגשותיו וויתר לשני באמונה כי בעזרה ש"ת יקראוהו לחתונה אחרת - שהרי שמחת נישואין בימי סיוון אינה 'מצווה נדירה'. שני משוררים הללו (הקרוב ש'הפסיד' את הלילה והשני שבא במקומו) מכירים היטב זה את זה ואם היה הראשון אומר לשני אף ברמז קל מדוע הסכמת ל'הזמנה' זאת על חשבונך, היה השני מבטל מיד את הסכמתו לשורר בחתונה זאת, אלא שבמשך כל השנה - מסיוון ע"ה עד סיוון ע"ו התאפק ולא אמר לו מאומה... אף שלילה זה נשאר לו פנוי - והוא הלילה היחידי משבועות עד י"ז בתמוז שלא הוזמן לשורר בו בלילה.

בהגיע עת דודים בא המשורר המהולל והחל לזמר ב'קבלת פנים' בחופה וגם בסעודת הנישואין, אלא שקולו לא עמד לו כי נעשה כקול צרוד מבלי כל חן וטעם, עד שהרגיש המשורר כי עדיף לו שיתקיים בו מקרא הנאמר בפרשתן 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע...' והיה מריק לתוך פיו משקה 'סממני מרפא' הידועים לחזנים למען יתייפה קולו ולא הועיל מאומה... עד שאורו עיניו כי לקראת סוף הסעודה פסע מעדנות זה הקרוב - המשורר הראשון לתוככי היכל השמחה, ומכיוון שמכירים הם זה את זה, התחנן לפניו שיקח מעמו את ה'מיקרופון' ויצילהו מבושות ובזיונות, הקרוב נעמד על מקום המשוררים ומשם והלאה ניהל את החתונה ביד רמה כיד ה' הטובה עליו, ואף בא על שכרו משלם... עתה בין והתבונן, כי זה הראשון לא איבד מאומה מכך שנכנע וקיבל באהבה את הנראה לו כהפסד, כי הנקצב לו מתחילה נשאר בידו - אלא שהקילו מעליו את העבודה, כי לא הוצרך לשורר אלא מחצית מכל חתונה ואת שכרו קיבל בשלמות, וגם היה הדבר לטובתו של השני כי בזה הוכן לו 'ממלא מקום' לכשיצטרך קולו באמצע

כתיב 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו' (ירמיהו י"ו), ולכאורה צ"ב שיש כאן כפל לשון שהרי הבטח בה' מבטחו בה וביאר הרה"ק מקאריץ זי"ע בשם הרה"ק רבי מענדיל המגיד מבאר זי"ע ('אמרי פינחס' שער אמת ואמונה אות נא) כי כל איש מישראל אכן בוטח בהשי"ת שיומין לו פרנסתו, אלא שבמחשבתו סומך שפרנסתו זו תבוא על ידי סיבה. כגון, החייט יחשוב שיומין לו השי"ת להרוויח ע"י שארון גדול יזמן אצלו תפירת בגדים נאים, החנווני יסמוך שהקב"ה יזמין לידו קונים טובים שירוויח הרבה בסחורתו וכן כיו"ב. נמצא שיהודי זה בטחונו על השי"ת אבל המובטח שלו הוא על דבר אחר (כלומר שסמיכתו ומשענתו על הסיבה דלעיל). לפיכך אמר הכתוב 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', אך לא די בזה, אלא אף 'והיה ה' מבטחו' - שמבטחו על ה' ולא בסיבה פלונית... ואף אם הוא אכן 'משתדל' לפרנסתו, אך אין מחשבתו נסובה שמשם תבוא פרנסתו. (ובספר אור המאיר (בהעלותך ד"ה ע"ד ששמעתי) הביא זאת בשם הבעש"ט, ע"כ האמרי פינחס).

ה' אמר לו - אין איש עושה מאומה לרעהו או לעצמו מטוב ועד רע כי הכל מעשי ה'

פרשה זו יפה נדרשת (במדרש תנחומא, רש"י) בתורת האמונה, כי כל ה'מחלוקות' והסכסוכים שיש בין בני האדם שורשם בחוסר אמונה ובטחון.

הגיד בזה לעמו. אלא מבאר ה'כלי יקר', שרמזו בזה כי לא למראה עיני האדם ישפוט ה', כי בראותנו אדם אשר הוא בעין יבש בלי לחלוחית מים תורה וחכמה - אפשר שהקב"ה יפריחו, וכן להיפך, כמו שדרשו (ילקוט, יחזקאל רמז קח) את הפסוק 'הובשתי עין לח והפרכתני עין יבש (יחזקאל יז כד) על אהרן וקרח. ומכאן יבינו כל באי עולם שאין מקרה בעולם אם לא אמר ה' שכך יהיה. ובדבר ה' אפילו עין יבש יפריח ויצמיח פרחים ושקדים לנוי ולתפארה - ולאידך בידו לייבש עין רענן וגן רטוב לבלתי הוסף תת פירות וצל.

כך היה הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע מבאר (הובא באמרי פינחס השלם, שער עבודת ה' אות סב) את דברי הגמרא (חגיגה ד.) 'איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו, איזהו שוטה מי הוא 'שוטה', המאבד שנאבדה ממנו הידיעה, שכל אשר לו הוא ממה שנותנים לו מן השמים, ואין האדם קונה ומשיג מעצמו מאומה, כי הכל בא אך ורק מהבורא ית' שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

ומכיוון שנתברר היטב שאי אפשר לאדם לקחת מעצמו כלום, מדוע יתאמץ האדם בפיתוח 'קשרים' ומדוע יגע לריק ברדיפה אחר פרנסתו בהשתדלות יתירה, יעשה את המוטל עליו, וישליך את כל 'חבילתו' על השי"ת, כי ממילא הוא עושה הכל.

החתונה, (ומה היה עושה אם היה קרוא לזמר בחתונה אחרת הרי היה יוצא 'בשן ועין' כשנצטרך, ולא עוד אלא שבאותה שעה - באמצע החתונה, נולד לו בן למזל"ט, והיה פנוי לביתו) וכל זה כבר גלגל הקב"ה לפני כשנה תמימה, ומה לך כי תלין על הנהגת ה'.

ב. עתה יבוא האדם ויאמר, הוריני את הדרך בה אלך, גדר סמיכה על ה' מהו, הנה נפסק (מ"ב צד כב, מג"א תקפ"ה) דבמקום שיש חיוב 'עמידה' אסור לאדם לסמוך עצמו כי 'סמיכה כשיביה', ושיעור הסמיכה שאם יינטל דבר הנסמך ויפול הסומך זו נחשבת סמיכה על אותו הדבר. כיו"ב אם סומך על עסקיו באופן שאם יינטל ממנו העסק עדיין יעמוד על עמדו ולא 'יפול' לבו בקרבו אינו נחשב כמי שסומך על העסק, ואפשר לומר שהוא סומך על ה'.

ג. ראשית דבר עלינו להקדים כי פשיטא ואצ"ל שאין לנו שום השגה והבנה בכל ענייניו של קרח, ובאמת קדושתו שגבה למעלה למעלה, והיה מיטועני הארון - מדרגה שלא כל אחד זוכה לכך. וכך איתא מהאריז"ל שלעתיד לבוא יעלה ויפרח בתיקון גמור, ורמזה בפסוק 'צדיק כתמר יפרח' סופי תיבות קר"ח

מעצמו עשה את הדבר הזה. כך איתא ב'ספר התניא' (אגרה"ק כ"ה), וז"ל (בשינוי קצת). אמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובד עכו"ם. והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' הייתה לו זאת, לא היה כועס כלל, ואף שחברו שהוא 'בעל בחירה' מקללו או מכהו או מזיק ממנו, [ואכן, מזיק זה יתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו], אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום. ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו מתלבש בו בח ה' המחייה אותו, וכמו שאמר דוד המלך בעת ששמעי בן גירא קללו 'קללה נמרצת' - 'ה' אמר לו קלל' (ש"ב טו י). והיכן אמר ה' לשמעי (והרי לא שמענו מעולם ששמעי בכלל נביא ה' היה), אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעי בלבו ומוחו - מאת ה' באה לו. ורוח פיו המח' כל צבאם החיה רוחו של שמעי בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעי לא יכול לדבר מאומה, ולזה נחשב ש'ה' אמר לו קלל

כיו"ב מצינו בדברי ה'חפץ חיים' זי"ע בספרו 'שם עולם' (שער שמירת שבת פ"ג) דהנה אמר הקב"ה לאליהו הנביא (מלכים א יז ט) 'קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך'. ולכאורה צריך ביאור, וכי אשה זו נביאה הייתה, ומהו הנה צויתי, שנראה שדיבר אל האשה האלמנה כדברו אל עבדיו הנביאים. ומבאר ה'חפץ חיים', שלא כמידת בשר ודם מידת הבורא, כי בשר ודם ברצותו לצוות את רעהו, ידבר אליו בפה או לכל הפחות ישלח

ואפרש שיחתי, כי כל אדם דואג לעצמו ולפרנסתו, ומשמר על כבודו הרם והנישא כשומר על כתר המלך בכבודו ובעצמו... עתה, אם יבוא מאן דהו ויפגע בכבודו או יגע בפרנסתו, ואף אם רק 'נדמה' לו שכן היה הרי עליו לקנא קנאת ה' צבקות... ומשם הדרך קרובה להדליק את האש הגדולה ולהבעירה בתבערת המחלוקת. והנה, אם היה מאמין באמונה שלימה שהכל משמים היה יודע שהוא וכל גורלו נתונים בידי הבורא יתב"ש, וכל מה שהצליח עד היום בפרנסה ושאר ענינים 'מחוט ועד שרוך נעל' אינו אלא כי הצליח ה' דרכו. באמונה זאת לא היה מתפעל כל כך בשאחריים מעוללים לו נזק צער וכו', שהרי אין דבר הנעשה מעצמו או ע"י איזה בריה שבעולם אלא 'כי הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד'.

החי באמונה זאת אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא, כי כאשר אי מי קללו, או בירכו, הזיקו או הועיל לו ברוח בנוף בנפש ובנשמה, ביזהו או כיבדו, העניק לו או לקח ממנו, דיבר עליו טוב או רע וכו' וכיו"ב. הרי באמונתו יודע הוא אל נכון שלא פלוני ביזהו, ולא אלמוני קיפח את פרנסתו, לא ראובן קלקל לו את השידוך, ולא שמעון דיבר עליו סרה לעיני כל הקהל, לא לוי לקח לו את ה'עמוד' ולא יהודה... וכו'. אלא יביט על כל אלו המעשים והמאורעות - כמו שנעשו על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. ומה לו כי ילין על חברו.

ואף אם 'נראה לעיניים' שפלוני עשה לו מוטב ועד רע, יבין כי הוא שלוחו של השי"ת ולא

(ספר הליקוטים סימן צ"ב). מכל מקום התורה כתבה פרשה זו, כדי ללמדנו בינה והשכל את הדרך נלך בה בהתקרב אלינו ואפילו רק לתוך ד' אמותינו איזה ענין העומד בגבולה של מחלוקת, שנזהר לברוח ממנה ולהתחזק באהבת רעים.

ד. כתב ב'פלא יועץ' (ערך שנאה) כי לא הוצרכה תורה לצוות 'לא תשנא את אחיך בלבבך' (ויקרא יט יז), 'ואהבת לרעך כמוך' על מי שמיטיב לו בכל מיני טובות, דעל מה ולמה ישנאהו, לא הוצרך הכתוב אלא למי שהוא אויבו ומבקש רעתו על זה ציוותה תורה שלא לשנוא אותו ולאהוב אותו כאהבת עצמו.

אליו מכתב, לא בן הקב"ה אשר בידו נפש כל חי, מכנים הוא בלב האדם את הרצון לעשות כך וכך, וזהו פירוש הכתוב 'הנה צויתי אשה אלמנה לכלכלך'^ה.

ה' יברך את עמו בשלום. ובמדרש (ויק"ר פר' צו ט) אמר רשב"י גדול השלום שכל חברות כלולות בו... ה' יברך את עמו בשלום.

כלי מחזיק ברכה - פרנסתו של אדם תלויה במידת התרחקותו ממחלוקת וקירבתו ל'שלום'

אמרו חז"ל (עוקצין ג ב) אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה בלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן

ובבר אמרו דמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות (של"ה מס' יומא דרך חיים אות מ"ד), ע"כ כל ערום יעשה ברעת, 'להשקיע' בהכאת שלום בינו לרעהו, כי 'השקעה' זאת וודאי תישא רווחים גדולים, ותתגדל פרנסתו בהרחבה גדולה 'מאה

כה ביאר הרה"ק רבי איתמר מנאדבורנא זי"ע בפסוק 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח), כי הנה כל אדם מכיר היטב היטב בחסרונותיו ומומיו, ואעפ"כ לא יגרע מחמת זה אפילו כהוא זה מאהבתו את עצמו, כיו"ב 'ואהבת לרעך' - אף אם ראית בו כמה וכמה מומים וחסרונות.

ה. וכן איתא במדרש גבי יוסף הצדיק ואחיו שבטי קה (בר"ר וישב פד יח) ... כשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא. כי כן היא דרכם של צדיקים לראות בכל הנעשה, הן כשפלוגי מראה לו אהבה, הן כשמראה לו שנאה יודע הוא שלא פלוגי אוהבו או שונאו, אלא הקב"ה נתן כן בלבו.

ו. איתא בספר 'בית יעקב' (מאב"ד אלכסנדר. תלמידו של הר"ב דף רג) שמעתי ממורי אם יש לאדם צער גידול בנים ר"ל, סגולה לזה ליזהר ממחלוקת, להיות רודף שלום, ולהיות מן הנעלבין ואינם עולבין, ובזה שב ורפא לו.

ובכלל מסגולת ה'שלום' להרבות עליו שפע רב טוב, ואף יזכה לניסים גדולים. וכן איתא ב'זוהר הקדוש' (מקץ דף רא:), שם כתיב הכי. יתיב רבי אבא אתרעא דאבבא דלוד - רבי אבא ישב על פתח העיר לוד, והנה רואה הוא אדם היושב ונם את שנתו על בליטה היוצאת מהר גבוה, הבחין רבי אבא שתוך כדי שנתו מתקרב אליו נחש גדול ומבקש להמיתו, אך בטרם שהכישו הנחש יצא מתוך ההר שרץ הנקרא 'קוסטפא דגורדנא' והרג את הנחש. כשהקיץ האיש משנתו נגלה לנגד עיניו נחש מת, תכף קם ממקומו ופנה להמשיך בדרכו, ואז נפלה ה'בליטה' שישב עליה אל העמק שמתחת לה, ונמצא שניצול האדם ב' פעמים ממיתה וודאית.

ניגש רבי אבא אל היהודי, ושאלו 'מה מעשיך', כי ראיתי שהקרה הקב"ה לפניך נס אחר נס, ואין זה לחינם, נענה היהודי ואמר לו לרבי אבא, מימי לא היה אדם שעשה לי איזה רעה ולא מחלתי לו, ואף אם לא יכולתי למחול לו, אזי לא עליתי על מיטתי טרם שמחלתי לו ולכל מי שציער והקניט אותי, ולא נטרתי להם שנאה כל היום. ולא עוד, אלא הנני משתדל מאותו היום והלאה להטיב לו באחריותו, ככה רבי אבא, כמה גדולים מעשיו של אלו, ואף יותר מיוסף הצדיק, כי הוא גמל טובה עם אחיו, ואילו אדם זה גומל טובה תחת רעה לכל בני עולם, ראוי הוא זה שיעשה עמו הקב"ה נס על נס.

עלינו להתבונן במעשה זה, ללמוד מהיהודי הלז, כי לפי הנראה מדברי ה'זוהר הקדוש' אין המדובר דייקא בצדיק, חסיד או פרוש, אלא איש פשוט ורגיל. ומ"מ זכה לניסים גדולים כאלו למעלה מכל גדרי הטבע, כי גדולים עד מאד מעשי 'בין אדם לחברו' בכלל, ומעביר על מידתו בפרט.

ז. סיפר לי יהודי חשוב מיקירי קרתא דשופריא, מעשה שהיה לפני שנים מספר, ביום טוב ראשון של פסח קיים אחד מקרוביו מצוות ברית מילה לרך הנוולד לו, 'עתו וזמנו' של ה'ברית' נקבע לשעה מוקדמת על כן מיהר זה המספר להשכים קום להתפלל עם שחר למחרת ליל הסדר, חיפש

פעמים' ככה". ובוה מבאר ה'חתם סופר' (ויגש ד"ה שלום חלב חיטים ישביעך, דהנה לכל 'חכם' יש והנה אמרו) את הכתוב (תהלים קמו יד) 'השם גבולך איזה גבול ומעצור' לחכמתו, יש מי שבבואו לידי

ומצא כי ב'שטיבלאך' בשכונת 'מאה שערים' מתקיים מניין המונה כתרסר יהודים, והצטרף אליהם לתפילתם ולמניינם.

משהגיע המניין ל'קריאת התורה' מכר הגבאי את העליות, אלא שמתוך מניין מצומצם זה לא היה מי שיקנה את העליות. 'מספר' זה שחש לכבודה של תורה קנה שתי עליות לכבוד התורה ולכבוד הרגל, את העליה של 'במקום כהן' והעליה של חמישי (כל עליה עלתה סך חמשה שקלים בלבד). את העליה הראשונה ציווה לגבאי לכבד בה אחד מהמתפללים שישב 'לאחורי התנור' המוכר לכל כידוע מכאוב, באשר אשתו חולנית, ואף צער גידול בנים קפץ עליו ל"ע ועוד כמה הרפתקאות, ותמיד הינו יושב בירכתי ארץ ואין איש שם על לבו לו ולמצבו, וכיבדו ב'עליה' בכוונה לשמחו ולעודד רוחו.

למרבה הפליאה לא היה ניכר כל שמחה על פניו של האיש כששמע שמאן דהו מתייחס אליו, וקורא בשמו 'יעמוד... אף לאחור העליה לא עשה 'מי שברך' למי שקנה עבורו את העליה (והיה נראה שאינו יודע כלל מי הקונה). כמעשהו בראשונה כך מעשהו כשעלה הקונה לחמישי ועשה 'מי שברך' לאותו פלוני אך הלה לא הראה לזה כל יחס.

ויהי מקץ חודש ימים, התקשר היהודי אל ה'קונה' בטל', וכה אמר לו, בן שבעים וחמש שנים אנכי היום ויחיד אני בעולמי. מעולם לא חשב אדם עלי ומעולם לא קנה לי אדם עליה. בזה שקנית לי 'עליה לתורה' ואף עשית עבורי מי שברך, החיית את נפשי הדוויה לאין ערוך. אבקש לגמול לך כחסד אשר עשית עמי. ואכן, השניים נפגשו, והיהודי המבוגר ובעל הייסורים שאל את קונה העליה לשלומו ולמצב פרנסתו והיאך הוא משיא את צאצאיו... אולי אזכה לסייע בעדך בממון. הביט הקונה עליו וחשב לעצמו, כנים הדברים שמצבי בפרנסה זקוק לישועה רבתי, אחר הוצאות החג המרובות ובפרט אחר שבחורף האחרון הכנסתי שנים מבני תחת החופה, אבל, רבש"ע, מה יש ביד מסכן זה לעזרני... לכן, ענהו הקונה שאין נפשו חפצה במתן שכר כלשהו, כי לא קניתי את העליה אלא מתוך רצון לכבד וליקר את מע"כ. אך היהודי לא וויתר וקבע להיפגש שוב למחרת היום באותו מקום ובאותו זמן. משנפגשו השניים למחרת היום הוציא ה'מסכן' מכיסו חבילת שטרות ומסרם לקונה, וכה אמר, הרי שלך לפניך כמתנה על החיות והתרוממות הרוח שנשכת בי בבוקרו של חג, ומיד פנה והלך לו.

משהלך היהודי מיהר המקבל לספור ולמנות את ה'אוצר' שנתגלגל לידי ונהנה הוא מונה פי רבבה מ'השקעתו' בעליה לתורה – סך חמישים אלף שקלים מזומן, ואכן, המעות הללו הצילוהו וסייעו בעדו למחוק את חובותיו שהעיקו עליו והייתה הרווחה בביתו.

מספר זה ראה במעשה הלז 'השגחה פרטית' נפלאות איך שהקב"ה גלגל שייפטר מכל 'חובותיו' בדרך פלאית, ומה לו לאדם לחשוב חשבונות רבים, לעולם לא ידע מתחילה מאין יבוא עזרו, וה' יהא בעזרו. ועיקר העיקרים למדנו, הבט וראה כמה 'חיות' אפשר להעניק ליהודי בחמשה שקלים בודדים, עד שלא מצא הלה דרך להכיר לו טובה. וכבר איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבא כח) אמר להם הקב"ה לישראל בני אהובי... ומה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבין זה את זה ותהיו מכבדין זה את זה...

ח. פעם התאוננו בני הבית של הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק האמרי אמת זי"ע) על מחסור הפרנסה השורר בביתם. ענה רמ"ב ואמר, הדבר הראשון שעלינו להקפיד הוא שלא תתעורר חלילה קפידה ומחלוקת במחננו, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות...

וכך ענה פעם יהודי שהיה עליו להתערב באיזה סכסוך שהיה נוגע לחייו ופרנסתו, ויתמהו האנשים מאד – מנין לו כוחות הנפש לשתוק להבליג ולא לקחת חבל ונחלה ב'מחלוקת' זאת, ויען האיש ויאמר,

לעניין השלום, לכך חלב חיטים ישביעך יזכה לשבוע בפרנסה מרובה ושפע עד בלי די.

אם אין שלום אין כלום - כמה גזירות קשות באות מחמת המחלוקת וכמה טובות באות עקב השלום

איתא במדרש (בר"ר ד ו) למה לא נאמר 'כי טוב' ביום השני לבריאה, אמר רבי חנינא,

לפי שבו נבראת המחלוקת (חלוקת מים עליונים ומים תחתונים), שנאמר 'ויהי מבדיל בין מים למים'.

אמר רבי פביומי, אם מחלוקת שהיא לתיקונו של עולם ולישובו. אין בה 'כי טוב'. מחלוקת שהיא לערבובו, על אחת כמה וכמה. ומכאן נלמד, שהמחלוקת אף כשהיא לצורך העולם אינה כי טוב.⁵

כתב הרמב"ם, באיגרתו לבנו, 'אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הנוף, הנפש והממוץ. ראיתי בנים השחירו, משפחות ניספו,

נסיון בעיני 'כבוד' כל חכמתו מסתלקת עד שיעשה דברים כנגד השכל 'למען כבוד שמו' ויתבזה בטיפשותו בעד מעט כבוד, ויש מי שחכמתו עומדת לו רק עד בואו לידי 'קנאה', אז יתנהג כמי שאין בו דעת כלל וכלל. לא כן נחלת עבדי ה', ד'גבול' אחר עשו לחכמתם, והוא, כשיבואו לידי נסיון בענין ה'שלום' יעשו אפילו דברים כנגד חכמתם והכל בכדי שישרור השלום והשלווה בין בני ישראל. ומה שכרם - חלב חיטים ישביעך, שהקב"ה ישפיע להם פרנסה בריווח אף אם נגזר עליו ח"ו חסרון הפרנסה, דהא אמרו הז"ל 'מזוני' לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מילתא, ואמרו בתוס' (שבת קנו. ד"ה אין) ש'זכות גדול משנה המזל', ו'זכות גדולה' היא הבאת שלום בין אדם לחבירו, וזהו ביאור הקרא השם גבולך שלום בשכר זאת שמשים את הגבול לחכמתו כאשר נוגע הדבר

מרגלא בפומיה דאינשי וואס טוהט מען נישט פאר פרנסה... (מה לא יעשה האדם עבור פרנסתו), והרי רבים מבני האדם יחצו ימים יעברו נהרות וירחיקו נדוד לימים וחדשים להביא טרף לביתם, אף אני אעשה כן, בשתיקתי כעת הזאת, ולא אדחה 'מאה פרנסות' במחלוקת אחת...

ט. כתב המהר"ל (גור אריה פט"ז) וז"ל. ואם תאמר, מאי שנא חטא זה מכל חטאים בעולם, שאין הקטן נענש. ויש לך לדעת עיקר הטעם, כי מה שאין הקטן נענש, היינו כי אין הקב"ה מביא עונש על קטן. אבל שונה היא עונש המחלוקת, כי גוף הגיהנום דבק במחלוקת, אחר ששניהם נבראו באותו יום - יום שני למעשה בראשית (בר"ר ד ח), להודיע כי המחלוקת הוא גוף הגיהנום, ולכך נענש אף הקטן, כי העונש בא מעצמו. שהמחלוקת עצמה כרוכה עם העונש, עכ"ל (בשינוי קצת).

י. וז"ל השל"ה (קרח, דרך חיים תוכחת מוסר אות כו), ממחלוקת של קרח יש לקחת מוסר עד היכן גודל עונש של מחלוקת, ראה מה עלתה לקרח עונש הנמרץ, ולא הועילה לו שלשלת יוחסין שיצאה ממנו (תנחומא, קרח ה), וגם הוא בעצמו היה שר וגדול בישראל לולי חטא המחלוקת, והיה מנושאי הארון (במדב"ר יח א). גם, דתן ואבירים וטפם כולם נאבדו, ואף על פי שאין בית דין של מעלה דן עד שיהיה בן עשרים (שבת פט:), כאן נאבדו אף הטף, כי קשה המחלוקת, וכך אמרו רז"ל (תנחומא, קרח א).

ומזה ילמוד אדם מוסר לאחוז בשלום. וכל בר שכל ילמוד, ויהיה מתלמידי של אהרן אוהב שלום (אבות א יב), כי הנך רואה שאהרן לא דיבר בזה המחלוקת, אף שקרח רצה לעקור את כבודו, לא דיבר מאומה. וכל מה שאדם יוכל לבקש סיבות לתווך השלום ולכבות אש המחלוקת יעשה. צא ולמד ממשה רבינו ע"ה שהיה גדול הנביאים והיה מלך, והלך בעצמו ובכבודו לדתן ולאבירים לאחר שמרדו בו כששלח אחריהם ואמרו (במדבר טז יד) 'לא נעלה', הלך הוא אליהם עם זקני ישראל, והכל בשביל השלום, עכ"ל.

פעם נכנס יהודי אל הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל ושאלו 'בתמימות' בענין מסוים כיצד היא ההלכה, באותה שעה היה מחלוקת גדולה בין גדולי הדור על ענין זה... (כידוע, פעמים רבות מתחלת מחלוקת בין

באר הפרשה - קרח

ז

פתוחה, וימלא החור שבאדמה מים ויעשה כאגמים. אבל שתשוב לסגור פיה מיד אחר פתיחתה, כאדם הפותח פיו לבלוע וסוגר אותו מיד אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין. וללמדך עד כמה גרועה המחלוקת שהוצרכו כך לשנות עליהם סדרי בראשית^י.

עירות נתערערו, קיבוצים נפרדו, חסידים נפסדו, אנשי אמנה אבדו ונכבדים נקלו ונתבוזו בסיבת המחלוקת. נביאים ניבאו וחכמים חכמו ויוסיפו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן, שנאו אותה ונסו מפניה והתרחקו מכל אוהביה וגואליה ורעיה, פן תספו בכל חטאתם^י.

ולא יהיה כקרח וכעדתו – הרחק מן המחלוקת כבורח מהאש בפרט בראשיתה של מחלוקת

פרשה זו יפה נדרשת^י - להרחיק אותנו ממחלוקת עד קצה האחרון, ובפירוש הזהירה תורה (ז' ה) ולא יהיה כקרח וכעדתו, ואיתא בגמרא (סנהדרין קי:) 'ויקם משה וילך אל דתן

ואף כאן מצינו חומר העונש, כביאורו של הרמב"ן (טו ל) כי 'בקיעת האדמה' אינה בריאה מחודשת, וכבר היה לעולמים שפתחה האדמה את פיה, ומה שהיה כאן 'בריאה חדשה' היינו 'ותבלע אותם', כי במקום אחר כאשר תבקע האדמה - כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא ולזלה, תשאר

גדולי הדור בעיניי הלכה, ומשם תימשך למחלוקת אצל 'אנשי החצר' שבין ב' הצדדים, הגאון רב"צ הכיר מהי מטרתו של אותו שואל תמים, ע"כ אמר לו, ר' יהודי, בנידון ההלכה עצמו, כאיזה צד שתנהג יש לך על מי לסמוך, אבל להחזיק במחלוקת - אין לך כלל על מי לסמוך.

עסקן גדול מבאי ביתו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. שאל אותו פעם אודות סכסוך כלשהו שהיה עליו להתערב בו, אמר לו הגרשז"א, דע לך - מעולם לא היה יהודי שהפסיד מהוותרנות בעת המחלוקת.

יא. הנה, עונשם של קרח ועדתו היה ב'בריאה חדשה' - שפצתה האדמה את פיה ונבלעו בה 'חיים שאולה' (טו לג) - עונש שלפניו לא היה כמוהו ולאחריו לא יהיה כן, והרי אין הקב"ה עושה ניסים שלא לצורך ומדוע שידד הקב"ה מערכות בריאת שמים וארץ ולא המיתם בשאר מיתות בדרך העולם. אלא ביאורו, שלא רצה הקב"ה להמיתם בכל מיתה אחרת, כי 'גזירה על המת שישתכח מן הלב' (ברכות נח:), וכאן רצה הקב"ה שאלו לא ישתכחו לעולם מלבם של בני ישראל, כדי שיזכרו היטב בגנות וחומר מחלוקת, על כן הורידם חיים לתוככי עמקי האדמה, שאז לא ישתכחו מן הלב כשאר מתים, אלא לנצח נצחים יכירו וידעו כל באי עולם מה עלה בגורל בעלי מחלוקת.

בצחות ביאר הרה"ק האמרי אמת זי"ע, שאם קורח היה מת, היו קופצים לו יורשים מן הדין. והיו הללו יורשים ממנו את מידת המחלוקת המגונה. על כן נשאר קורח בחיי חיותו וירד חיים שאולה, שלא להותיר אחריו יורשים למידתו הגרועה, ובזה יתבער נגע המחלוקת מעם בני ישראל.

יב. מה יעשה האדם וינצל מהמחלוקת - ירבה בתפילה על כך, וכך כתב הרה"ק הבני יששכר (אגרא דכלה, פר' פינחס), וז"ל. שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ מרימנוב צוק"ל רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו' (כו יא), הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עכ"ז בני קרח - תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו... ונ"ל דנפקא מינה למיבעי רחמי (להרבות בבקשת רחמים). וכן כתב ב'בן איש חי' פר' קרח ועוד ספרים.

יג. אמרה נאה אמר מו"ח כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א בביאור בקשתו של יעקב אבינו (בראשית מט, ה) 'בקהלם אל תיחד כבודי', וברש"י (שם, ובריש פרשתן) שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר 'שמו' על מחלוקתן. כי כידוע הרבה פעמים נסובה המחלוקת על השם של אבי השושלת, כל אחד רוצה את השם לעצמו, על כן ביקש יעקב אבינו 'לא יזכר שמי על המחלוקת...' שבהקהל קרח את הקהל אל מול משה ואהרן לא יחללו את כבודו שלא יתגודדו על שמו.

ואבירים, אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת. דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו. ופירש"י אין מחזיקין - אף שכבר החלה המחלוקת - אסור להם להתחזיק ולהמשיך במחלוקת אלא ילמדו ממשה רבינו שמחל על כבודו ובעצמו הלך אליהם כדי לבטל מחלוקת.

חבל מודים שבעיצומה של מחלוקת קשה עד מאד לפרוש ממנה. מ"מ יש לו לאדם להתאמץ

ולברוח משם ע"י שיתבונן היטב בתוצאות המחלוקת, כמה שנאמר 'והמשכיל בעת ההיא ידום'. כי לאחר מעשה יראה שכל יגיעתו לטובתו הייתה, שהרי חייו של בעל המחלוקת אינם חיים, ובכל פינות שהוא פונה מסובב הוא כריב ומדנים. וה'פיקח' יראה את הנולד, ובעודו עומד על 'פתחה של מחלוקת' מבחין ימנע בכל כוחו שלא להכנס ב'בוץ' נורא זה ששמו 'מחלוקת' כי זמן בניסתו לבוץ ידוע ואחריתה מי ישורנה. וגם לעומד מן הצד יאמר, אנא, אנא, המנע

יד. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בפרשתן ד"ה וישלח משה) מבאר שמזהירינו הכתוב שלא נאמר, הנה פלוני 'מוחזק' הוא כבעל מחלוקת, גם מתמול גם משלשום מורגל הוא לעורר מדנים... מה טעם יש לנו לקרוא לו ולפשר בין הניצים... לא כן הוא, אלא תמיד צריך לקרוא לו לשלום, וכמו שמשה קרא לדתן ולאבירים לשלום אף שכבר הוחזקו במריבה, שכבר במצרים היו השנים 'נצים' והכה הרשע את חברו, אף על משה ועל אהרן עוררו מדנים, כמו"ש (שמות ה ב) 'ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה', וברש"י כל 'נצבים' הם דתן ואבירים, וז"ל החת"ס 'אין מחזיקין במחלוקת' ר"ל דאין הולכין בתר חזקה במחלוקת, אעפ"י שכבר ניסה לעשות שלום זה ג' פעמים ולא עלתה בידו, עכ"ז בל יעשה עצמו כמתייאש, וינסה כוחו עוד הפעם וה' יברך את עמו בשלום, עכ"ל.

טו. יש שביארו ביסוד זה, דעל כן אחר מעשה דקרח ציוה ה' לקחת כל שבט איש מטהו - 'והנה פרח מטה אהרן ויצץ ציץ ויגמול שקדים... למשמרת לאות לבני מרי' (יז כד-כה), ולרמז בא, כי המחלוקת דומה לשקדים שיש בהם כמה מינים - מרים ומתוקים, וטבע המתוקים שתחילתן מר וסופן מתוק, ואילו ה'מרים' תחילתן מתוק וסופן מר (עירובין כח:; ונפק"מ לענין מעשר, עיי"ש) - והלימוד לדידן, כי כן היא מציאות הדברים במחלוקת, אם תחילתו מתוק - היינו שנוקם ונוטר, מציק ומזיק על ימין ועל שמאל, ומרגיש 'מתיקות' מתאוות הנקמה והניצוח, הרי סופו מר (כי מלבד ענשו בעולם העליון הרי) גם בעולם הזה חייו של בעל המחלוקת קשים ומרים - בכל אשר יפנה מריבים עמו וכו'. אבל אם תחילתו מר - שבראשית המחלוקת, נמנע מלהיכנס בה, ומתייגע יגיעה רבה שלא להשיב למחרפיו דבר, אזי אף שלעת עתה מר לו וקשה ביותר, מכל מקום סופו מתוק - כי יש תקוה לאחריתו בשכר אין קץ, לא מיבעיא לעולם הבא, אלא אף כאן בעולם הזה - מה טוב חלקו וחבלו של החי בלא מחלוקת ומדון, חיים מאושרים ושלוים.

טז. ובכלל, המתבונן היטב יבין וישכיל כי 'כל ימינו בהם שבעים...' ומדוע יניע את כל אמות הסיפים בשעה שאי מי עולל לו משהו, וכי שווה להכניס כל כך הרבה כוחות וכו' בעולם החולף כל כך מהר, שהיום כאן ומחר ב... ובפרט שהרי בכל ענין מעניני עולם - כעבור שנה ושנתיים ישחק הוא בעצמו על שעשה 'עסק' מכל שטות, כי כעבור זמן נראה הכל בעיני האדם כשטויות וכהבלים שאין בהם ממש - אף אם תהיה המחלוקת על דברים (הנראים) כעומדים ברומו של עולם כי רק 'בשעת מעשה' יבלבלו היצר כי כל כך חשוב הדבר - ואם לא 'יסדר' עתה את פלוני, או לא ינקום באלמוני אזי רע ומר יהיה סופו... אך כאשר 'יתפקח' מיצרו יראה כי הכל הבל.

מעשה שהיה אצל הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות בעל ה'מטה אפרים' צוק"ל, שכידוע היה עשיר גדול, ואף היה לו 'בנק' בבעלותו. פעם נפל בביתו בקבוק יקר (מ'קריסטל') - שהיה שווה לערך הון רב מאד, והנה,

ר' אפרים זלמן לא שת לבו להפסד הגדול – והמשיך בלימודו וסדר יומו כאילו לא אירע מאומה, אך לעומתו - הרבנית שראתה לנגד עיניה את ה'שבר' הגדול והנורא – הצטערה צער גדול על ההפסד המרובה שנחלו זה עתה, ועל כולנה לא הייתה יכולה לסבול איך בעלה הגדול יושב בניחותא לנוכח 'חסרון כיס' כזה – כאילו לא היה הבקבוק שווה כי אם כשווה פרוטה אחת או שניים לכל היותר. ותשאלהו – לניחותא מה זו עושה. ויען ר' אפרים זלמן ויאמר – לעת עתה לא אוכל לבאר לך מנין לי שלוות נפש כזו, אמנם בעזה"ת לפקודת השנה אבאר את כל הענין.

הרבנית ייחלה בכליון עינים לבוא ה'יא"צ' (יום השנה) של הבקבוק ז"ל. מיד כששקעה החמה בליל היא"צ מיהרה אל הרב לשאלו שיבאר בטוב טעם ודעת את שלוות נפשו באותו יום השבר. שאל אותה הרב וכי כעת עדיין כואב לך הדבר, ותען ותאמר, אודה ולא אבוש כי כעת אין לי כל הרגש צער או כאב על אובדן הבקבוק. ומדוע – שאלה הרב, אחר שכבר עברה שנה תמימה עם כל מאורעותיה ואיך אזכור כדבר הזה, אמר לה הרב – אני בגרתי על אתר בשנה תמימה... כאומר לא הבטתי על הדבר בהבטה קצרה – על מה שקרה זה עתה, אלא מיד חשבתי מהו ההיזק בעוד כשנה אחת, ונוכחתי לראות כי אינו שווה לעשות מהומה גדולה כזאת (הוסיף ואמר, אביך - מו"ח לקח אותי לחתן בתור עילוי - מעלתו של העלוי ש'תפיסתו' מהירה בהרבה מתפיסתו והבנתו של אחרים, ע"כ יכולתי לתפוס מיד מה יהא בעור שנה).

הנוגע לדידן, פעמים ונראה לאדם כי מה שפלוני עולל לו – בהפסד ממון או בשאר ענינים, או אפילו כשרואה להדיא איך שהוא מקלקל לו את הפרנסה או השידוך וכו' וכו' – ייראה לו כי אי אפשר לו להבליג ולשתוק 'למזיק' זה על העוולה והחוצפה, כי אם ישתוק יצא מדעתו... ומיד נכנס למצב של אש להבה עד לשמים, ובאמת כעבור זמן יראה כי אין הצר שווה בנזק המלך, והלה לא הזיק לו כלל, ואף אם הזיק – אין ההיזק גדול כל כך כמו שהיה נראה מתחילה, ויש מקום לדונו לכף זכות או למחול לו. וכל האש להבה שהייתה לו באותה שעה – נפוגה ונכבית כלא היה, ומדוע לא יחשוב בשעת מעשה כי כן יהיה לבסוף... ואף כי קשה הדבר הרי 'אין חכם כבעל הנסיון' – יתבונן נא ב'מערכות' שכבר פג טעמן וריחן, ויחשוב אם אינו מתחרט עליהם... ומדוע לא יהיה 'חכם הרואה את הנולד', ומעיקרא ישקיט את רוחו הסוערת.

כעין זה מצינו בגמרא (חולין דף נח:) 'אמר רב לית בקא בר יומא', פירוש שיש מין זבוב הנקרא 'בקא' ואי אפשר לו לחיות אפילו יום אחד שלם, ומקשה בגמרא – 'אמר ליה רב פפא לאבבי, והא אמרי אינשי, שב שני אימרא [מְרָדָה] בקתא מבקא', פי' מעשה היה והנקבה – בקתא, מרדה על בעלה משך שבע שנים, הרי לך, שזבוב זה חי יותר משבע שנים, ומדוע אמרת שאינו חי אפילו יום אחד, ותירצו בגמ' 'בשני דידהו', פי' שבאמת אינם חיים אפילו יום אחד, ומה שאמרו שמרדה בו 'שבע שנים', היינו לגבי השנים שהם חיים, כלומר, כייחס של שבע שנים בחיי בני אדם שהיא כחלק אחד משבעה עשר ממאה ועשרים שנה (לכח"פ), כך היא מרדה על בעלה כחלק י"ז מהיום.

ולכאורה צריך קצת ביאור, איזה הליכות חיים לימדו אותנו חז"ל במימרא זו, וכי מאי נפקא מינה לנו בכל אורח חייהם של ה'בקא והבקתא', ומה יש לנו ללמוד מה'סכסוך' שביניהם, ואמרו בעלי המוסר, כי כאן למדנו כי אף אנו – בסכסוכים ומחלוקת שלנו דומים לבקא ובקתא ללא כל שינוי. כי כמו שהעומד מן הצד יחשיב את ה'מרידה' והסכסוך שבין הבקא והבקתא לשטות גמורה שכל אורח חייהם אינו אלא 'בן לילה היה ובן לילה אבד' ומדוע יריבו איש ברעהו על 'עסקי שעות'... אף אנו כיו"ב, כל הסכסוכים שבין איש לרעהו אינו אלא באשר ימי חייו נחשבים בעיניו כ'נצח', מדוע לא יפקח עיניו ויראה כי הכל שטויות באמת שהרי כל אורח חייו חולפים ביעף, ומה לו להשקיע כוחו ומרצו במחלוקת שבתוך כמה שנים כבר איננה נוגעת כלל... (בפרט שלפי ערך יומו של הקב"ה 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול' (תהלים צ ד) איננו חיים על

באר הפרשה - קרה

מלהביע דעה ולהתערב במחלוקת, כי לעולם לא יצא אדם נקי מעסקיו בבזיון, ולא ימלט מטינוף ידיו רגליו וכל גופו".
ומפורשים הדברים בגמרא (סנהדרין ז:) שלמדו מהפסוק (משלי יז יד) 'פוטרי מים ראשית מדון', פוטרי מלשון 'פטר רחם', כלומר המתחיל במחלוקת מביא בזה על עצמו מאה דינים שיבואו עליו גלל המחלוקת (מדון - נוטריקון מאה דיני, או כי מדון בגמטריא מאה. רש"י). על כן, יפקח עיניו בתחילת הדרך, לבלום בזמן את כל המערכה אשר בוא תבוא עליו אם יכנס אף בטעות למערכה זו.

כתב השל"ה הקדוש זי"ע בשער האותיות (אות ב' בריות, יד) ואיסור מחלוקת הוא במשהו - כי מניצוץ אחד של אש תתגדל המדורה, ותאכל

האדמה יותר מב' שעות, שהרי כל שעה ביומו של הקב"ה הוא מעט יותר מארבעים ואחד שנה שלנו, אם כן, מדוע יחשוב כל כך על העולם הזה אם רק היום עומד הוא כאן, וכבר מחר [ויש מחר לאחר זמן] יהיה בקבר.

ונרמז כן בנוסח התפלה 'עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו', כי הדרך לעשות שלום בין איש לרעהו, הוא להתבונן 'במרומיו' - היינו כמה שני ימי חיי האדם לפי ה'יום' שבמרומים, וכאשר יבין האדם שכל ימיו כענן פורח וכחלום יעוף, או אז יכנע לבבו, וירבה שלום בעולם.

יז. משל נפלא אומרים משם הרה"ק האמרי נועם' מדזיקוב זי"ע, אירע פעם שהאריה מלך החיות לא אכל זמן רב, וריח רע נדף מפיו. ויקרא האריה את החמור ושאלו, מה ריח יש בפני, ענהו החמור, יסלח נא אדוני המלך, אבל מפי מע"כ נודף ריח רע למרחקים, ויקצוף האריה מאד וגער בו, וכי כך מדברים להוד כבוד המלך... ומיהר לטורפו חי. לאחמ"כ קרא האריה לזאב ושאלו מה ריח יש בפני. הזאב שראה מה עלה בגורלו של החמור פתח וענה, ריח וורדים וששונים נודפים מפי המלך... גם עליו קצף האריה וצעק, וכי משקר אתה בפני, מיהר וטרפו. עבר שם השועל החכם שבחיות והנה האריה לנגדו, וישאלהו האריה אודות הריח שבפיו, מה יעשה השועל הפיקח', כי משני צדדים מסוכן הוא לפני המלך, ויען השועל, צר לי מאד שלא אוכל לענות למלך, אבל מה אעשה, כי תקפתני הצינה וממילא אין בידי כעת 'חוש הריח' לדעת מהם הריחות הסובבים אותי... כיו"ב, יתנהג האדם בעת מחלוקת שלא יבעיע כל דעה בצד מסויים ח"ו, ויעשה עצמו כשועל הלזה שאינו מריח ויאמר, אני איני יודע מאומה ואיני מתערב כלל בפלוגתא.

יח. כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ד"ה הוא דתן ואבירם) דלכאורה יש לתמוה, שהנה שמם של דתן ואבירם נזכר בפירוש במחלוקת זו - כדכתיב (טו א) 'ויקח קרח... ודתן ואבירם' אפילו שלא נתכוונו כלל לטובת עצמם - שהרי אין מוצאם משבט לוי כלל, ולאידך מאתיים וחמשים מקריבי הקטורת התכוונו לעצמם [שהרי הקריבו קטורת, ונראה שמבני לוי היו], והתורה חסה על כבודם ולא פירסמה שמותם, ומסברא היה לו להפך - לפרסם לדראון עולם את מי שהתכוון לטובת עצמו.

ומבאר ה'חידושי הרי"ם' - כי יתכן עוד לסלוח לאדם שאינו יכול להתגבר על יצרו ועל כבודו המדומה ושואף לגדולות, אבל לבעל מחלוקת לשם מחלוקת - שאין לו טובת הנאה מזה, אי אפשר לסלוח ויש לפרסם שמו לגנאי.

יט. מענין לענין, עובדא הוה לפני כחמשים שנה, ברב חשוב ומפורסם שלאחר עלותו לעלמא דקשוט לא הגיעו בניו לעמק השווה בענין ירושתו... ופנו ל'דין תורה'... לילה אחד הגיע הרב בחלום הלילה לידידו ורעו - אחד הרבנים החשובים, וכה אמר לו, בכל פעם שמזכירין את שמי ב'דין תורה' שבין בני, הריני נע ונד במקום מנוחתי, וביקש ממנו שיפנה אל בניו - שיזהרו מלהזכיר את שמו בכל מהלך הדין תורה. אין צריך לומר שלאחר ששמעו הבנים את דבר החלום השלימו ביניהם, והכל בא על מקומו בשלום.
כ. וכמשל שאמרו, כאשר בוערת האש בחתיכת עץ קטנה - גפרור, עדיין אפשר לכבותה בנפיחה אחת בפה, ותכבה מיד ובנקל, אבל אחר שכבר תבעיר ממנה אש גדולה תקשה מאד המלאכה לכבותה.

האש עד אברון^{יא}. וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין שהוא יוצא לשדות הסמוכים לו - כעין ניגרים (י) האי תיגרא דמיא לצנורא דבידקא דמיא, וצינורות קטנים, ואם אינו סותמו מיד, הולך וברש^י, לצנורא דבידקא - כשהנהר גדל פעמים ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו, וכמו שנאמר

כא. נוראות כתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע (רפואה וחיים פרק ה אות עו, תוספת חיים ע' לד) וז"ל. אני הגבר ראתה עיני מיום שעמדתי על דעתי, כי כל איש ואשה משפחה ומשפחה מדינה ומדינה, ועיר ועיר שהיו ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים הב' כיתות, ונלקו בין בגופם בין בממונם רח"ל, ומי שיש לו דעת יעמיק מאד בזה ולעולם יהיה מוותר משלו בין בגופו בין בממונו בין בכבודו, ויראה שיצא הפסדו בשכרו בין בעוה"ז ובין בעוה"ב, כי היה אוהב שלום ורודף שלום ע"כ.

אגב אורחא קמ"ל, שב' הצדדים לא יצאו נקיים, כי כל הנוטל צד במחלוקת אף אם הוא צודק בדעתו, מ"מ מחלוקת הוא אש, וכל המכניס ידיו לאש אף בסיבה צודקת ונכונה הרי הוא נכוה בידיו...

הנה איתא בגמרא (כתובות סב:) מעשה ברבי רחומי שעסק בתורה במשך כל השנה בישיבתו של רבא, ורק בעיו"כ היה חוזר לביתו, פ"א שקע בתלמודו ושכח שעיו"כ היום ולא חזר לביתו, באותה שעה ישבה האשה והמתינה בביתה, משראתה כי לא בא הזילה דמעה, ובאותו זמן ישב הבעל על הגג ונפל הגג מתחתיו ומת. וידועה הקושיא, וכי כך עדיף היה להיא מסכנה שימות בעלה הגדול, ומעתה לא תראה אותו לא בעיו"כ וגם לעולמים לא תראהו - עד תחיית המתים. ותירץ הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שמחלוקת היא 'מציאות' של אש... כל הנוגע באש נכוה, ואין הדבר תלוי אם הנרדף רוצה בנקמת הרודף או לאו.

באחרית ימיו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע נחלשו כוחותיו וכמעט שלא נשמע קולו ב'דברי תורה' שאמר בשולחנו הטהור, רק אותם שישבו בראשונה זכו לשמוע דברות קדשו. אחד האברכים שחשקה נפשו לזכות לשמוע 'דברי אלוקים חיים', הקדים לבוא כב' שעות לפני עריכת השולחן, נחבא מתחת לכסאו של הרבי, וכך קיווה לשמוע את דברי הרבי. אך, כרגעים אחדים לפני כניסת הרבי לעריכת השולחן הבחינו המשמשים בקודש שיושב לו אברך כשהוא 'מצטמק ויפה לו' תחת הכסא, והחלו לדחפו ולמשוך אותו ממקומו, ותרב המהומה עד שהאברך נעץ את שיניו באצבעותיו של אחד הגבאים ונשכו, הגבאי החל לצעוק, ובתוך כך הופיע הרבי. הרבי ששמע את הסערה הגדולה בירר מה היה, כשמעו את דבר המעשה קרא לאברך ואמר, אכן, עפ"י האמת הצדק עמך... אך קבלה קיבלתי מאבותי הק' שיהודי ניכר דייקא בזמן שהוא צודק, והיינו שאז ניתן לעמוד על טיבו, אם הוא מוותר על אף שהצדק עמו, או שיעשה מעשים אשר לא יעשו כנשיכת אצבעו של הגבאי.

ועל כגון דא היה הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצוק"ל נוהג להגיד, שעל היהודי להשתדל להישאר צודק אף לאחר זמן...

מעשה שהיה בשנים קדמוניות בעיירה 'קשעפיץ' הסמוכה לצ'נסטחוב בפולין, שהוצרכו למנות 'שוחט' חדש, וחפשו אחר איש ירא אלוקים, משמצאו שניים הראויים לאותה איצטלא פנו לערוך 'בחירות', שני שוחטים הללו היו רעים אהובים שחיו בשלום ובשלווה, אך מטבע הדברים נעשה בעיירה 'ששון ושמחה' סביבם, הללו מצדדים בעד הראשון, וחלקם בעד השני, עד שנהפכה כל העיירה לאש להבה.

אחד מהשוחטים היה ממקורביו של הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע, ושלח אליו טעלעגראם (מברק) שיתן לו עצה ותושיה כדת מה לעשות, שלח לו השפתי צדיק לאמר מחלוקת היא אש ומאש בורחים, שא רגליך והימלט מן המקום אשר אתה שמה, לדאבון לב הגיע מכתב התשובה לידי אחד שצידד בעדו, ולא חפץ שיברח הלה מהעיירה, על כן לא מסר לו את דברי הרבי, וממילא נשאר השוחט בעיירה, כעבור שבוע גוע השוחט ומת, ולאחריו מתו עוד כמה ממחררי הריב, ויהי הדבר לחרדת אלוקים, ומספרים

באר הפרשה - קרה

יב

שעד כמה דורות היה קשה לבני משפחת השוחט למחול ל'ידיד' זה, שלא מסר לאבי משפחתם את דבריו הנחרצים של הרבי, וגרם לסילוקו מהאי עלמא.

כעין זה מסופר על הגה"ק החפץ חיים זי"ע, שבעת שהתעוררה מריבה ומחלוקת בעירו ראדין, אם לא הצליח להשקיטה היה עוזב את העיירה למשך שבועות מספר עד שוך חמת המחלוקת, בכדי לא להימצא ח"ו אפילו בקרבת מקום של בעלי הריב.

סיפר אחד ממקורביו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, לפני שנים רבות נודמנתי לביתו של הגרש"ז א, ולנגד עיני נגלה מראה מחריד - קבוצת אברכים גוערים בכבוד הרב ומטיחים בו בעזות מצח (באותו זמן פירסם הרב הצעה להקל בנושא מסויים והיו שיצאו חוצץ כנגד קולא זאת - ואף הוא עצמו לא הציע זאת אלא בתורת 'הצעה' ולא הורה כן למעשה), והיה הגרש"ז א יושב ושומע דבריהם בקור רוח ובפנים שוחקות כאילו לא היה כאן כלל דיבורים נוקבים כנגדו... אחר שיצאו האברכים מביתו שאלתי, 'למדנו רבינו', מאין לכם כוחות ותעצומות הנפש כגון דא, השיב לי הרב בנועם שיחו כהרגלו, אספר לך מעשה שאירע בימי נערוטי בשכונת 'שערי חסד' בה גדלתי (עד סוף ימי) וממנה תבין דעת.

ביום מן הימים באה הבשורה לתושבי השכונה שהגאון רבי אהרן כהן זצ"ל חתנו של החפץ חיים זצ"ל עלה להשתקע בארץ הקודש, והנה הוא קובע מקום מגוריו בשכונתנו. הדבר עורר התרגשות גדולה בקרב הצבור, ומיד הכינו לכבודו דירה ראויה לשמה, ואף כל חפצו וצרכיו העמידו לרשותו למען יוכל לשבת על התורה ועל העבודה בנחת, ואכן, רבי אהרן קבע מושבו בדירה זאת ותירב השמחה ב'שערי חסד'. עברו כמה חדשים והנה 'הילד איננו' - רבי אהרן נעלם מעיני כל, מקומו בבית הכנסת נפקד, ואף ברחובות העיר לא ראוהו. משעברו כך כמה ימים החליטו 'טובי הקהל' ללכת אחריו ולחפשו, תחילה ניגשו לביתו נקשו על שערי, אך 'אין קול ואין עונה', מכיוון שכן ניסו לפתוח את הדלת והנה היא נפתחת... והבית ריקם מתושביו וחפציו. אף השכנים לא ידעו מאומה מפשר התעלומה, בלית ברירה הוכרו בבית הכנסת שכל היודע אודות רבי אהרן יבוא ויודיע. עד שנגלה עליהם זקן אחד וסיפר כמסיח לפי תומו שראה את רבי אהרן יוצא מן השכונה לפני כשבוע עם כל מטלטליו בעגלה לעבר העיר יפו... הדבר יצא מפי הזקן לפני העם מלאו תמיהה ופליאה על מה ולמה עשה רבי אהרן כדבר הזה (והרי כל מחסורו מילאנו בשלימות). שיגרו בני השכונה משלחת ליפו לביתו של רבי אהרן, והוא קיבלם בסבר פנים יפות כשהוא מודה להם על כל החסדים שגמלו עמו... ובנוגע לעזיבתו בפתע פתאום - מבלי להודיע מאומה סיפר להם דברים כהויתן.

כשבאתי להיפרד מחותני לרגל עלותי לארץ ישראל, העליתי לפניו שאלתי 'איה אקבע מקום מושבי בירושלים או בצפת, או שמא בחברון או ביפו', השיב לי חותני, אין כל כך נפק"מ היכן תדור, אך זאת אבקשך, אנא, הבטח לי בתקיעת כף, 'ממקום של מחלוקת - ברח במהירות'... לעולם אל תציג את כף רגלך במקום שיש בו מחלוקת, ואם ח"ו נקלעת למקום כזה, שא רגלך וברח משם... ואכן, כפי בקשתו הבטחתי כן לחותני בתקיעת כף ונפרדתי ממנו מתוך התרגשות עצומה ודמעות.

המשיך רבי אהרן, לאחרונה נתעוררה מחלוקת בשכונתכם 'שערי חסד' אודות 'הגבאות' בביהכ"נ, ומכיוון שכה חמור היה הדבר בעיני חותני עד שנטל ממני 'תקיעת כף' על כך, נאלצתי לעזוב את המקום במהירות עצומה, ואפילו לשהות כדי פרידה מבני השכונה לא היה סיפק בידי. המשיך הגרש"ז א, כשחזרו בני המשלחת סיפרו לכל את תשובתו של רבי אהרן, ומכיוון שהייתי אז נער צעיר לימים עשו עלי הדברים רושם כביר למאד, והחלטתי בהחלטה חזקה, שלעולם לא אתקרב לענין שיש בו מחלוקת. מעתה תבין היאך שתקתי לאברכים אלו שגערו בי ותקפו אותי, כי קבלה בידי משנות קדם (וכבר הורגלתי בזה) שלא להגרר אחר 'וויכוחים' (שלום רב פ"ע, מפי בעל המעשה).

הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל היה פעם בענגלאנד (אנגליה) לצורך עניני ישיבתו הרמה. בהיותו שם פגע בו

(משלי יז יד) 'פוטור מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נמוש', כלומר ראשית מדון ומריבה דומה לפתיחת צינור המים – שאם לא יעצור אותו מבעוד מועד, לא יוכל לסתמו יותר. וכן היא מציאות הדברים במחלוקת הנמשכת לפעמים ימים ושנים רבות – כשכבר כמעט נשכחה סיבת המחלוקת, ועדיין האש בוערת²¹.

וממשיך השל"ה, על כן מי שמצפה להיות זוכה לראות פני שכניה, ירוץ ויברח מזוהמת הנחש, וירחיק ממחלוקת אפילו ממיעוט קמא. ומה לי להאריך בגנות המחלוקת, כי כל הספרים מלאים מזה. נקוט האי כללא בידך, כי עיון המחלוקת יותר קשה מעיון עבודת כוכבים כמו שמצינו באחאב ושאל²². ומוסיף שם (כאות טו)

מאן דהו בצורה נוראה ואיומה, בחוצפה גדולה ובזיון מחריד. רבני המקום רצו לערוך בו שפטים, אך הוא ז"ל עיכב בעדם בכל כוחו, ולתמיהת הרבנים ששאלוהו, לזאת נסכים שמרוב ענווה מוחל הרב על כבודו, אבל זאת לא נבין מדוע 'בנפשו' הדבר שאף אנו לא נמחה על כבוד התורה שנתבזה כל כך. אמר להם הרב, הגאון ה'חפץ חיים' אמר לי אתה תהיה איש מצליח בכל אשר תפנה ותעשה, בכל דבר חוץ מב'מחלוקת', כי בזה לעולם לא תראה הצלחה, ובשום אופן לא תצליח ע"י (שם מתוך הרב מפוניבז).

כב. ומוסיף השל"ה, וז"ל. ושמעתי משארי הגאון המופלג כבוד מוהר"ר פינחס סג"ל ז"ל, כי דבר זה מרומז באותיות של תיבת מחלוקת. כיצד, האות מ - סתומה וסגורה מכל צדדיה לבד פתח קטן מלמטה, וכך הוא תחילת המחלוקת, מתחלת מאיזה דבר שטות קטן – באופן קטן. אחר כך מתרחב הפתח לכל רוחב האות כמו פתחה של ח למטה, ומשם תתלהב אש המחלוקת עד למעלה זהו אות ל, שגגו כמגדל הפורח למעלה למעלה, משם תמשיך האש הבווערת לירד למטה עד התהום, כרגלה של האות ק. ולאחר שכבר היא ברום הרקיע ובעומק האדמה, תגיע להיות כהאות ת אשר עומדת היטב על שני רגליים, כך תמשך המחלוקת למשך זמן גדול, ואות ו המפסיק, זה משענת המטה אשר בידו להחזיק המחלוקת – היינו כי כל המחלוקת נבנית על איזה דמיון שפלוני עשה וכו'. אבל זה המטה נתהפך לנחש, עכ"ל.

כג. דברים נוראים כתב ב'ליקוטי חבר בן חיים' (ריש פרשת כי תשא) בשם רבו ה'חתם סופר' זי"ע, דלכאורה צריך ביאור האיך עשה אהרן את העגל מחשש שמא יהרגוהו בני ישראל – הרי ע"ז היא ביהרג ולא יעבור, אלא כי אהרן הבין שאף אם יעמוד כנגדם והם יהרגוהו עדיין תשרור ביניהם מחלוקת עזה, כי כל אחד הציע עצות ורעיונות כדת מה לעשות אחר ש'מת משה', ויהיה חרב איש באחיו אף אם יבא משה ביום המחרת, כי במקום מחלוקת גם משה לא יועיל, וכמו שכתב רש"י (במדבר טז ד) במחלוקתו של קרח 'נתרשלו ידיו'. על כן נתרצה להם ועשה בעצמו העגל, כדי שתשרור ביניהם שלום ושלום, ואז בבוא משה ביום המחרת, ויהיה שלום ביניהם, ברגע אחת יבער הרע מקרבם. ואכן כך הוה - ויקח העגל וישרפו באש ויטחן עד אשר דק' ואין פוצה פה ומצפצף, נמצא כי אהרן בחר להיות סניף לע"ז לפנים - למען לא יתרבה מחלוקת בישראל, ואכן, השי"ת הבוחן כליות ולב וידע כי בימסירות נפשו' עשה כל זה, מחמת כן בחר בו להיות 'כהן גדול', וזהו שאמרו לו בהקים את המשכן כשנרתע לאחוריו על שראה דמות עגל על המזבח, א"ל הקב"ה – למה אתה בוש לכך נבחרת – על שבחרת להצילם ממחלוקת על ידי עשיית העגל.

כעין זה מצינו ב'שבט מוסר' (פל"ז כב) שלמחרת יום המחלוקת של קרח עם משה לא ירד המן, אף שביום שחטאו בעגל איתא במדרש (שמור"ר מא א) שירד המן, והיינו שמחלוקת גרועה מע"ז. וכך הביא בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א סי' קס"ה ד"ה ולענין) ... ובן תורה א' העתיק לי מס' אחד מעשה שהי' בעיר קעמפנא, שבא לשם חזן א' רשע והעם בחרו בו, והאב"ד הגאון ר' יוסף שמואל ז"ל צווח ככרוכיא ונעשה מחלוקת והתייעץ הגאון ז"ל עם הגה"צ ר' יוסף מפוזנא ז"ל, וכתב בזה"ל, שמעון זה (כך

איתא במשנה (אבות א יב) הוי מתלמידיו של אהרן - אוהב שלום ורודף שלום, ומצינו לרמב"ן בפרשתו בפסוק (טו ד) 'וישמע משה ויפול על פניו'. ומבאר הרמב"ן מדוע נכתב בלשון יחיד - ויפול על פניו - ולא ויפלו משה ואהרן, כי אהרן בקדושתו לא ענה דבר בכל המחלוקת הזו, והחריש במודה שאכן צדקו מענותיו של קרח, וראוי קרח לשמש ככה"ג יותר ממנו, ומה שהוא עומד ומשמש ככהן גדול אינו אלא כי שומע הוא לקולו משה ומקיים גזירת מלך. וזהו הוי מתלמידיו של אהרן, רדוף אחר השלום וותר על שלך, כי אין אדם המוותר משלו ומפסיד^י.

ובודאי הגרוע שבישראל היה מוסר נפשו למיתה בכדי שלא לעבוד עבודת כוכבים, ואיך לא ימסור נפשו לעצור את עצמו מלעשות מחלוקת שהיא קשה מעבודת כוכבים, עכ"ל (בשינוי קצת).

בולם פיו - חוסך מעצמו מאה דינים

השומע חרפתו ושותק, ונמנע מלפתוח במערכה, עליו אמרו בגמרא (שם) 'טוביה (אשרי מי) דשמע ואדיש, חלפיה בישתיה מאה'. וברש"י, אשריו ששומע חרפתו ושותק ומרגיל בכך, כי בשתיקתו חסך מעצמו מאה רעות שהיו באות עליו על ידי התגרה, עכ"ל^י.

שמו של אותו חזן) דורש כל אתין שבתורה, את החזיר וכו', וכשבא לאת ה' אלוקיך תירא פירש (כלומר שרחוק הוא מלהיות ירא שמים). והשיב לו הגה"צ הנ"ל, מוטב להעמיד צלם בהיכל מלהחזיק במחלוקת. כד. פעמים שהאדם נכנס לבית המדרש, לכולל, או למקום עבודת הכפיים, ובא אליו מאן דהו, ובטרם יפצה פיו הרי הוא 'שוטף' אותו בקיתון של רותחים וצוננים גם יחד, וזה הראשון עומד ומשיב לו מנה אחת אפיים, וההמשך... ידוע לכל. מדוע לא יבין ש'סך הכל' פלוני זה צרה לו בביתו, וחיפש ומצא בו 'מקום' ראוי ומתאים ל'שפוך את נפשו', אבל אין 'פיו ולבו שווין' כלל, כי אין כוונתו לדיבורים שאמר לך אלא לזעוק מעמקי לבו - בצרה גדולה אני... ומה לך כי תענה לו ותערוך עמו וויכוחים, והרי אינו רוצה ממך מאומה אלא לפרוק את נפשו הדוויה.

וכמשל הידוע ביהודי שהשתתף בהלווית המת בעי"ת נ"י. ובכה בכי תמרורים, בני המשפחה שלא הכירוהו ניגשו אליו ושאלוהו מה לך ולאבינו, שמא קרוב משפחתנו אתה ולא ידענו עד כה, ענה היהודי, מדרי ארה"ק אנכי ובאתי הנה לזכות את בני ארה"ב להשתתף בהוצאות המרובות של נישואי בני הקריבים ובאים... היום בבקרו של יום השכמתי קום ונבהלתי לראות שכל המעות נגנבו, וכבר עלו הדמעות בעיני, אלא שבשתי וגם נכלמתי לבכות וליילל ברחובה של עיר, על כן באתי הנה - למקום אבל ומספד וכאן לא אתבייש מאדם... כי 'בתוך רבים תבכה נפשי', אבל לא על מתכם אני בוכה, אלא על כספי וזהבי שאבד...

איש יהודי מבני ירושלים בדור הקודם הוציא לאור קונטרס חידושים ובתוך הדברים הביא חידוש של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל והפריכו מכל וכל, והיו הדברים ניכרים שחיפש להוכיח שטעה רא"ז ואינו מבין דרך הלימוד מהו. באותה שעה נכנס אחד מתלמידי רא"ז וביקש לצאת במחאה גדולה ולהגן על כבודה של תורה. אך רא"ז מנע ממנו עשות כן, וביישוב הדעת אמר לו, הרי יהודי זה לב נשבר לו ואיש מסכן הוא, ואם הוא מוצא פורקן מסאת יגונו במה שהוא מפרסם דברים כנגדי ומוציאני ללעג וקלס ירווח לו ויונעם לו, אך חלילה מלהכאיב ללבו יותר.

כה. הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל פירש בלשון הכתוב (טו יא) 'ואהרן מה הוא כי תלינו עליו', שהנה איתא בגמ' (עירובין סה:) בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו, ואמר משה לקרח אם ברצונם להכיר בטבעו של אהרן מה הוא, הרי אין בידכם אלא כי תלינו עליו - לנסותו בנסיון הכעס, כי בכוסו אי אפשר שהרי כהן אסור בשתיית יין, אף בכיסו לא שייך לבדקו שהרי אמרו (יומא ח.) 'גדלהו משל אחיו' נמצא

אין לשער ואין לתאר גדולתו ומעלתו של האדם כשעוצר בעצמו שלא להשיב במלחמה שערה נגד המריבים עמו. וכדברי האור החיים 'הק' בפסוק (טז כה) 'ויקם משה וילך אל דתן ואבירם', לכאורה קשה מדוע אמרה תורה 'ויקם' משה, ואם להודיע שהיה יושב עד עתה – מה יצא לנו מהודעה זו, אכן, ירצה ע"ד אומרו (משלי טז) לפני שבר גאון ולפני כבוד ענוה, והיינו שההכנעה ושפלות עצמו היא היא גדולתו של אדם, וכך איתא במדרש (שמו"ר מה) השפלותי - הנבתי, ולזה אמר ויקם משה – כלומר, קימה

היתה לו במה שהלך לדתן ולאבירם הרשעים - אשר חרפוהו ולא רצו לבא אצלו, ולא די ששתק להם, אלא השפיל עצמו אליהם והלך אצלם, ועליהם נאמר לפני שבר גאון (משלי טז יח), ועל משה נאמר (משלי יח יב) 'ולפני כבוד ענוה', שהרי הם נבלעו חיים שאולה, לעומתו 'קימה הייתה לו' למשה רבינו - שזכה לכבוד וגדולה ומדריגות רמות.

ולתהי' איתא ברמב"ם (דעות ז ז) '...אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל

שהכה"ג עשיר גדול הוא. אין בידכם לנסותו אלא 'כי תלינו' והיינו בכעסו. (הגר"ש וואונער זצוק"ל בשם מורו הגר"מ שפירא ששמע מר"מ אריק, הובא ביטל תרה החדש' קרח).

כו. . מרגלא בפומיה דהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע 'א איד טאר נישט אויספירן' (אסור ליהודי לחשוב שהכל צריך להתנהל כפי רצונו ומחשבתו), אלא יהא האדם וותרן – נח לשמים ונח לבריות.

מעשה באברך מחסידיו של הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהגיע לשהות בצל רבו ביום הקדוש, מיד כשפנה יום קיבל האברך טעלעגראם (מברק) שעליו לשוב תכף לביתו, האברך לא ידע כדת מה לעשות בזו השעה, כי ליסע מבלי לקבל ברכת הדרך מהרבי לא יתכן כלל, לאידך הרי היה המנהג בבעלזא עוד מימות הרה"ק מהרי"ד זי"ע שאין נותנים שלום עד לאחר ההבדלה. האברך פנה אל בנו של המהר"א - הרה"ק רבי משה זי"ע הי"ד, ושטח בפניו את ספיקותיו, הראה לו ר' משה את המקום אשר הרבי עתיד לעבור שם, ואמר לו כשיעבור הרבי כאן, גש נא אליו, ותשאל אותו מה לעשות במצב כזה, וכן עשה. שמע הרבי את דבריו, והחל אומר לו, אכן, לא אוכל לתת לך ברכת פרידה שהרי אבי הקדוש נהג שלא לתת שלום קודם 'המבדיל טיש' (עריכת השולחן במוצאי יום"ט), אבל הרי 'א איד טאר דאך נישט אויספירן' (אסור ליהודי שתהא מילתו אחרונה קובעת) ועלי לתת לך שלום. כך דן עם עצמו כמה פעמים... עד שהכריע - 'א איד טאר נישט אויספירן', והושיט לו את ידיו בברכת שלום. לדין ייאמר ללמוד מצדיק זה להיות נכנע איש לרעהו, לחיות בשלום ושלוה על מי מנוחות.

מסופר על הרה"ק הדברי יואל מסאטמאר זי"ע שפעם ערכו לכבודו שבת התוועדות בעיר וויליאמסבורג, העסקנים השקיעו בשבת זו דמים תרתי משמע, ואכן, אלפי חסידים באו לשבות בצילו הקדוש והטהור של הרבי, ולהשתתף עמו בתפילות השב"ק ועריכת השולחנות, אך לבסוף לא יצא הרבי אל עריכת השולחן, ונתברר שסיבת הדבר היה מכיוון שהרבנית ביקשה מעמו שיסעד סעודת השבת בחיק המשפחה, במוצאי מנוחה שאלו בכאב מקורבו הרה"ח רבי יוסל אשכנזי ז"ל, האם תדיר צריך לילך אחר החלטותיה של הרבנית – כאומר, הרי כל כך השקיעו כאן בשבת זו ולבסוף לא יצא הרבי...ויען הרבי ויאמר, יש לי בקבלה מאבותי, שבשלום בית, המוותר הוא המנצח באמת.

כך מעיד הרמב"ם זי"ע על עצמו (בתשובותיו, אגרת לרבי יוסף בן יהודה בד"ה ואני מאמת) ואני לא אנצח לעצמי. כי כבוד נפשי ומעלת מידותי אצלי יותר כבוד משאנצח הכסילים בלשוני ובדיבורי. והיינו כי אין כבודו של אדם נמדד בנצחונו על חברו, ואדרבה הוותרנות היא היא כבודו.

דברי העולם שהכל אצל המבינים דברי הכל והבאי ואינן כדי לנקום עליהם^י.

כי גדול כוחה של מחלוקת להעביר את האדם מדעתו לגמרי...

יעזור עיני חכמים - המחלוקת מעוותת עיני האדם בפרשתן (י"ו) 'וילוננו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המיתם את עם ה'". וכבר תמהו המפרשים, היאך יתכן כדבר הזה, שאך אתמול ראו הכל שכרא ה' בריאה חדשה והאדמה בלעה את כל המתלוננים על משה, ומיד למחרת שוב 'וילוננו כל עדת בני ישראל'.

ולא זו בלבד שהמחלוקת תסמא עיני האדם, אלא היא מעוותת את שכלו וראייתו - לראות את פני הדברים כפי רצונו ולא כפי האמת. וכמו שמבאר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה בפרשתן) בשם הרה"ק מפשיסחא זי"ע, כי תמידה גדולה היא האיך טען קרח על משה מדוע תתנשאו (ט"ז ג), הרי דייקא במידה זו שבחתו התורה להדיא - 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה' (במדבר י"ג). אלא, כי זהו כוחה הנורא של הגאווה ומחלוקת שמסמא עיני האדם, עד שקרח חשב שהוא משה, ועליו עצמו אמרה תורה 'והאיש משה עניו מאד'^כ, [בחשבו כי 'משה' הנאמר בפסוק קאי עליו, כי הוא ה'תלמיד חכם', ע"ד אומרם 'משה שפיר קאמרת' (שבת קא ועוד)].

ותירץ הרה"ק 'הבית ישראל' זי"ע בשם אביו הרה"ק האמרי אמת זי"ע, דאיתא בגמרא (סנהדרין ק"י) 'אמר רב יוחנן, קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין, פי' שלא נבלע בארץ עם עדתו, וגם לא נשרף באכול האש את מקריבי הקטורת, וברש"י, אלא במגיפה מת, והיינו שמת רק למחרת ההוא יומא. נמצא שבבקרן של יום עדיין היה קרח בחיים, והוא זה שליכה את אש המחלוקת בשנית - שיתלוננו העם על משה - אתם המיתם את עם ה', אף שכבר ראו הכל כי הצדק עם משה ואהרן^כ.

ובכלל, כל מחלוקת באה אך ורק מחמת שהאדם שקוע בתוך עצמו, ואינו רואה לנגד עיניו אלא 'צד' אחד. מדוע לא יבין שיש

כז. איתא בגמרא (סנהדרין קט:): און בן פלת אשתו הצילתו, שכך אמרה לו, מאי נפקא מינה לך, אם אהרן כה"ג אתה תלמידו ואם קרח כה"ג אתה תלמידו, ועליה נאמר (משלי י"ד א) 'חכמת נשים בנתה ביתה' (במד"ר י"ח ב). והתמיהה ידועה, וכי חכמה גדולה יש בדבריה, והרי לא אמרה אלא דברי פשוטים בתכלית ההבנה. וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל כי אכן, זכירת דברים 'פשוטים' בשעה שבווערת אש המחלוקת - 'חכמה' גדולה היא, והיא היא תבנה הבית.

וכל איש ואיש ילמד מכאן לזכור את הדברים הברורים לו בכל עת... ומשום מה בהגיעו לשעת מעשה - בעת התלקח האש פרחו כל ידיעותיו כלא היו... מה יעשה האדם ויחיה, יתעלה מעל 'רגש' לבו הבווער בקרבו ב'רגשות' כלימה או כעס וכדו', ויתבונן ב'דעתו' מה יעלה בסופו של ריב ומדנים, וימצא שההפסד מרובה על הרווח הנדמה.

כח. והרי הוא נדמה למי שלובש בתי עיניים הצבועים בצבע הירוק - שהוא רואה את כל העולם בצבע ירוק ככרתי, אפילו מה שלא מתקרב להיות כירוק בכהוא זה, והנמשל מובן...

כט. הנה ידוע מאמר חז"ל (יומא ע"ה). שקירוב מקום נפילת המן היה תלוי במעשי האדם וצדקותו. אם כן, וודאי שה'מן' של קורח היה יורד לו בסמוך לפתח ביתו ממש, שהרי 'מטועני הארון היה', ואילו

למחרת יום מחלוקתו עם משה וודאי לא מצא את המן בקרוב כ"כ, והיאך לא שם על לבו שחטא וטעה טעות חמורה במה שנחלק עם משה, אלא מכאן, שהשקוע בתוככי המחלוקת יראה בכל דבר רק את צידו, וממילא אדרבה - כראות קרח שהמן מרוחק מאתו, הבין שכך עלתה בידו רק מחמת שלא ליבה מספיק את האש כנגד משה עד לשמים, ועליו לשוב בתשובה - לחזק המחלוקת.

- לחשוב כי רק דעתו 'דעה' היא, ומה ראה לחלק את תיבת 'פקח' לחצאין ונשאר רק מנין 'צד' אחד (הרה"ק מראפשיץ זי"ע, הובא ב'חמדה גנוזה' להרה"ק רבי סיני מו'מיגרד זי"ע במערכת ראפשיץ) ²⁷.

בקהלם אל תחד כבודי - בגנות המחלוקת אפילו כשהיא לשם שמים

איתא במשנה (אבות ה' יז) 'כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ובל עדתו' ²⁸ אמנם, עלינו להיזהר ולהישמר עד מאד שלא להיגרר למחלוקת, אפילו

עוד צד ועוד דעת הרואה את פני הדברים באופן אחר. ובוזה יתבארו דברי רש"י בריש הפרשה, 'זיקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק... נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת', והיינו שלא ראה לנגד עיניו כי אם צד אחד וזה גרם לכל המחלוקת?.

ובזה יתבארו גם דברי רש"י בהמשך הדברים (טז ז, מדברי ילקו"ש קרח תשנ) וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו, כי פעמיים צד עולים בגמטריא קפח - אותיות פקח, והיינו כי מדרכו של פקח להבין שיש כאן שני צדדים למטבע ויש כאן 'פעמיים צד'. ולכן שאלו, 'וקרח שפקח היה' מה ראה לשטות זה

ל. משל נפלא הביא רב האי גאון (בתשו' סי' י"ג), מעשה בשועל שבא עליו הארי לאכלו - כי היה הארי רעב מאד, התחכם השועל ואמר לו - מה כבר תשביע נפשך מבריה קטנה כמוני, יבוא נא המלך אחרי, ואראה לו אדם שמן שאם תטרפנו ותאכלנו תשבע בטוב נפשך, והיה שם בור מכוסה (בכיסוי שאינו חזק) ואדם כזה ישב מאחוריו, אמר לו הארי מתיירא אני מתפילתו של זה שלא אהיה ניזוק מאכילתי אותו, אמר לו השועל, אל ירך לבב המלך, כי לא לך ולא לבנך יגיע ההיזק מתפילתו של האיש הלזה, רק לבן בנך. השבע עכשיו רעבונוך, ועד שיגיע העונש על בן בנך יש עדיין זמן רב, נתפתה הארי והחל להתקרב אל האיש, באותו רגע נפל הארי לתוך הבור עמוק עמוק מי ימצאנו, ויבוא השועל על שפת הבור והציץ לתוך הבור - לראות מה מצב רוחו של הארי, גער בו הארי, הלא אמרת לי שאין פורענות באה עלי, אלא על בן בני... אמר לו השועל, אכן, אמת דברתי ולא אחזור בי, אלא שנפילתך עתה לתוכי הבור, באה לך על עוון אבי אביך שאכל וטרף בני אדם... על זה נענשת כעת - כי אתה בן בנו, ובני בני נענשים אצלכם על חטא אבי אבותם, נזדעק הארי, וכי כך הוא היושר, להענישני על חטא אבי אבותי, וכי 'אבות יאכלו בוסר ושיני רשעים תקהינה' (יחזקאל יח ב). אמר לו השועל ולמה לא חשבת כך מתחילה - כשהסכמת שבני בניך יענשו בעבורך, ומסיים רב האי גאון וכמה מיני מוסר יש במשל הזה. והיינו כי כשהיה הארי רעב בבולמוס רעבונו לא ראה לנגד עיניו שיש לו בכלל בני בניו, ורק כשקיבל מכתו, החל להתבונן מה רצה לעולל - לאכול איש תם וישר שלא נגע בו לרעה, ומה הוא רוצה ממנו.

וכך אמרי אינשי כי זה החילוק שבין האדם לבהמה, שניהם יחד רעבים ומחפשים אחר מאכל להשביע נפשם. אך בעוד שהאדם מבקש את לחמו בדרך טובה, הרי הבהמה ממהרת לרוץ ודורסת את כל אשר בדרכה, כי אין עיניה נשואות אלא למעט התבן לאכול ואינה רואה את כל הנקרה בדרכה. כן הוא בדבר המחלוקת שמי שמתנהג כ'אדם' הריהו מתנהל בדרך הישר והטוב ומתוך הבנה לשני הצדדים. ומנגד זה המעיד פניו כ'בהמה' אינו מביט אלא על צדו ועל צרכיו ואינו מביט כלל אל מה שהוא דורס בדרכו.

לא. איתא בחיד"א (דבש לפי מערכת ק' אות כז) בשם המהר"י אייבשיץ ב'יערות דבש', 'פקח' הוא בגימטריא חצי 'שלום' (כי פעמיים פקח גמטריא שצ"ו - כתיבת שלום), וזה שתרגם אונקלוס 'ואיתפליג' קרח, שחילק את השלום לשנים ועשה מחלוקת. והנה פעמיים 'פקח' עולה כמניין 'שלום', כי במחלוקת ששני הצדדים פיקחים יבין כל אחד לשיטתו של חברו, ועל ידי כן עד מהרה יבואו המה לשלום ושלווה.

לב. רבים מקשים מדוע אמרו מחלוקת קרח ועדתו, הרי קרח חלק עם משה ולא עם עדתו, והיה לו

כשנראה לנו כי לשם שמים היא. כי מחלוקת שכל אחד מהצדדים בטוח בעצמו שכל כוונתו אינה אלא ליחדא שמו דקודשא בריך הוא ושכינתיה זה גרוע מכל – כמבואר ב'יערות דבש' (דרוש ה' לחודש אלול, באמצעו) שאי אפשר ליצר לפתות את הצדיקים לעשות מחלוקת, מה יעשה היצר – יגררם לתוך מחלוקת לשם שמים, ומשם יוכלם לסתם מחלוקת².

וכבר כתב הרה"ק בעל התניא זי"ע (אגרה"ק נו) וז"ל. כי אין שלום יוצא מתוך מריבה, ובפרט ממחלוקת לשם שמים, אשר רוב הצרות והתלאות הן ממחלוקת לשם שמים, הרחמן יצילנו ממנה יי.

איתא במדרש (בר"ר כז ז) בענין המחלוקת של קין והבל עד שסוף דבר קם איש באחיו ורצחו

לומר מחלוקת משה וקרח, כמו שאמר ברישא מחלוקת הלל ושמאי, ובספרי הקודש האריכו למענינתם, שלא הייתה כאן מחלוקת מב' הצדדים, כי משה רבינו לא חלק כלל עם קרח, רק הוא זה שחלק על משה, ע"כ לא אמרו מחלוקת משה וקרח.

הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע כותב ב'יערות דבש' (דרוש ח' לט' אדר, בתחילתו), שבכל מחלוקת מפתה היצר את הצדדים כי כל מחלוקתם היא לשם שמים, וחלילה להם מלחשוב שמחלוקתם שלא לשם שמים. ובזה נותן ה'יערות דבש' סימן לדבר היאך ידע האדם האם כוונתו לשם ה', אם הם מחולקים אך ורק בנידון מחלוקתם, אבל זולתי זאת הרי הם אוהבים גמורים זה לזה – הרי יש כאן אות ומופת חותך שמחלוקתם לשם שמים... וכן מצינו (עיין יבמות טז) שבמשנה ב'אבות' אמרו 'איזהו מחלוקת לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי – ומה מצאנו גבי בית הלל ובית שמאי, שאמרו בגמרא (יבמות יד:) ת"ש, אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בהרבה מדיני קידושין ויבום, וכן נחלקו בצרת הבת, שלפי בית הלל בני בית שמאי ממזרים, ואפילו הכי לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל, ולא ב"ה מבית שמאי, ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר 'האמת והשלום אהבו'.

משמיה דהרה"ק הבני יששכר זי"ע נתנו סימן, שיבדוק עצמו האם בגשתו למצוה אחרת גם תתלהב נפשו באותה אש להבת שיש לו לענין המריבה, האם בוערת בו אש התלהבות גם לענין 'עטיפת הטלית ולבישת התפילין' באותה מידה של המחלוקת, ואם לא כן, סימן הוא שאין כוונתו במחלוקת לשם מעלה כלל וכלל – ולכך מצינו בקרח ועדתו שזלזלו במזוזה וציצית.

לג. נוראות מצינו בגמרא (חולין צא:), על הפסוק (בראשית כח ב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה – שהרי דמות דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה. ורצו המלאכים להרגו – מחמת קנאה (רש"י שם), מיד – והנה ה' נצב עליו. והמתבונן יתמה, הרי 'אין ביניהם לא קנאה ולא שנאה...' (עיי' שבת פט.), והיאך יתכן שהם 'קנאו' ביעקב, אלא ע"כ צריך לומר שקנאה זו – קנאה עלאית היתה – במה שאין לנו השגה, ואעפ"כ הביאתם קנאה זו עד כדי הרצון להרוג את יעקב כפשוטו בפועל ממש.

לד. הגה"ק רבי יצחק אלחנן ספעקטאר זצוק"ל ראה פעם איך שכמה אנשים יורים בפיהם חיצים ובליסטראות זה בזה אודות ענין של 'לשם שמים', נענה רבי יצחק אלחנן ואמר, שומע אני כאן שכל אחד מהם צועק מתוך מידות מושחתות אני... אני... ואין כאן כלל לשם שמים...

בדרך צחות היה הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע אומר, יעקב אבינו ביקש 'בסודם אל תבוא נפשי' כי פעמים הרבה יאמר הניצים, חולקים אנו בדברים העומדים ברומו של עולם – עפ"י תורת הסוד (ואין המחלוקת בדברים פשוטים). ועל זה ביקש יעקב אבינו בסודם אף במחלוקת זו שהיא עפ"י סוד אל תבוא נפשי איני רוצה כל חפץ בה.

גבולות חלק בעולמו - העובד את ה' באופן שהעמידו לו מן שמיא נחשב לו כעובד עבודת כה"ג לפני ולפנים

הנה כבר הקדמנו שאין לנו השגה במחלוקת זו של קרח ועדתו, אך התורה כתבה כל דבר המעשה ללמדנו בינה בדידן, לדעת את הדרך נלך בה בכל עניני קנאה ומחלוקת, כי הקב"ה ברא עולמו, לא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות, ולכל בריה ובריה הועיד את תפקידה ושליחותה בעולם הזה, ועל כל אחד לעבוד את ה' על מקומו ומכונו, והאדם הפשוט הממלא את שליחותו בעולם חשוב הוא לפני בורא עולם כאדם הגדול בעבודתו הגדולה, וכך אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אם היה קרח יודע שאפשר לעבוד את ה' בהיותו תחת ה'פיעטליק' (תנור החימום בבהכ"נ וביהמ"ד, ולאחריו היו יושבים כל החלשים שבעם) ועבודתו תחשב כעבודת הכהן גדול בהכנסו לפני ולפנים לא היה מתחיל כלל וכלל במחלוקת, ומה שחלק על משה ואהרן היה רק מחמת שדימה בנפשו, שיש הפרש וחילוק בין עבודת הגדולים לעבודת הקטנים¹⁰.

יש שביארו מה שאמר משה לקרח (טו ה) בוקר ויודע ה' - גבולות חלק ה' בעולמו, ובמדרש

נפש, וז"ל. 'על מה היו מדיינים, אמרו בואו ונחלוק את העולם, אחד נטל קרקעות ואחד נטל את המטלטלין. זה אמר, הארץ אשר אתה עומד עליה שלי היא (שהרי כל הקרקעות שלי). וזה אמר, הבגד אשר אתה לובש שלי הוא. זה אמר תפשוט (את הבגד), וזה אמר, פרח (כאוויר). מתוך כך - ויהרגהו. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, שניהם נטלו את הקרקעות ושניהם נטלו את המטלטלים, ועל מה היו מדיינים, אלא זה אמר, בתחומי בית המקדש נבנה, וזה אמר בתחומי. שנאמר, ויהי בהיותם ב'שדה', ואין שדה אלא בית המקדש, עכ"ל. וביארו בעלי המוסר, שאין כאן כל מחלוקת, כי באמת היה הסכסוך ביניהם על עניני רכוש וממון, זה נטל כל הקרקעות לעצמו וזה נטל כל המטלטלין לעצמו, ורצו לבלוע איש את רעהו בעודו בחיים, אלא שנפיהם אמרו שחולקים המה על מקום המקדש... (אף שאין לנו השגה בקדמונים אלו, מ"מ דברי המדרש באו ללמדנו יסוד גדול בפרשת המחלוקת), כי מאד מאד יש להתרחק מ'מחלוקת לשם שמים', כי אם יפשפש בעצמו היטב ימצא שמתחת ל'כבוד שמים' ממון 'כבוד עצמו', אלא שהיצר מצליח לבלבל את הילך מחשבתנו ברצונו ה"י.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע, בשני תלמידים שהיו מתווכחים ביניהם אודות ביטוי שם ה', כיצד הוגים אותו עפ"י דקדוק (כי מדגישים את ה' ויש מדגישים את ה'נ). והיו הללו מריבים זה בזה בקול גדול. אמר להם הנוב"י, הנה אמרו חז"ל 'שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים', ומכאן, שאין כדאי שמו של הקב"ה לעורר מריבה כזאת.

מענין לענין, כבר אמרו - 'ולא תתורו אחרי לבבכם' (במדבר טו לט) אל תתירו לעצמכם מצוות חדשות אשר לבכם נוטה להתירו אחרי קנאת ושנאת הלב, כגון את פלוני מצוה לקבור, ואת אלמוני מצוה לבייש וכו' וכו'... (כעיי"ז ב'העמק דבר' להנצי"ב).

לה. אמנם, הנבחר לגדולה אין לו במה להתגאות מכמה טעמים. א. כי מי אמר לו שהוא גורם נחת רוח לבורא עולם יותר מהאיש הפשוט. ב. כמו שאמר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע על הפסוק בפרשתן (יח כז) 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב'. כי כמו שחלק התבואה הנבחרת להיות קדושה בקדושת תרומה לא תתגאה על חברותיה שנשארו חולין, אחר שיודעת כי לא מחמת שום יחוס וחשיבות בעצמותה נתקדשה בקדושת תרומה, כך לדידן - ונחשב לכם תרומתכם, שיהיה חשוב בעיניו ההתרוממות מעל אחרים אם בתורה אם בעבודה, כאותה תרומה של דגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, כי גם זה אינו אלא כי בו בחר ה' ולא מחמת איזה מעלה, רק כי כך עלה ברצונו הפשוט.

שלא תעלה קנאת אדם עלי – הקנאה מוציאה את האדם מן העולם

אמרו חז"ל (רבה, ריש הפרשה והובא ברש"י) 'מה ראה קרה לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן...' והיינו ששורש מחלוקת זו באה מ'קנאה' ונכתבה לדורות ללמדנו להתרחק מהקנאה עד קצה האחרון, כי רבים חללים הפילה, ובפירוש אמרו לנו חז"ל (אבות ד כא) 'הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם'. הן בגשמיות ואף גם ברוחניות, כי הקנאה תאכל כל חלקה טובה יי.

(תנחומא ה, הובא ברש"י טו ה) א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בקר לערב כן תוכלו לכטל את זו שנאמר (בראשית א) 'ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל' כך (דה"י א כג) 'ויבדל אהרן להקדישו'. וביאורו, כי כמו שהערב משמש ב'חושך יכסה ארץ' והבוקר יאיר לכל, ואין אחד מהם חותר להחליף ולשנות תפקידו, כך קבלו עליכם לשמוח כל אחד בתפקידו ושליחותו כי 'גבולות חלק ה' בעולמו' והעובד את ה' ממקומו ומעמדו לפי השגתו, נחשב כגדול שבגדולים בלא שום הבדל וחילוק יי.

לו. כיו"ב מבאר הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע (חיי שרה) ובתו"ד האריך בלשונו, ומזה נקח מוסר שאל יתרעם האדם לאמר מפני מה נשתנית שאי אפשר לי להיות מיושבי ביהמ"ד ולעבוד את השי"ת באופן זה, או שלא ניתן לי שכל חריף ומחודד, ואילמלי נבראתי כן הייתי עובד את השי"ת, דכיון דבורא עולם יתב"ש צפה והביט שראוי לבראו בתכונה וטבע זה, אם כן וודאי יגיע לשלימותו רק בזה האופן, רק שיהיה באמונה.

לז. הנה בבוא בני ישראל למדבר סיני נאמר (שמות יט א-ב) 'ביום הזה באו מדבר סיני... ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י ויחן – כאיש אחד בלב אחד', רבו המקשים אם בא' בסיון כבר היו כל בני ישראל באחדות הראויה – מדוע לא ניתנה להם תורה מיד. אלא ביאורו, כשכל ישראל באותו מצב אין כל רבותא שהם שרויים ב'אחדות', רק בששה בסיון – אחר שכבר נצטוו ב'הגבלה' ומשה מחיצה לעצמו ואהרן לעצמו... כשכל אחד בדרגת גדולה אחרת ואעפ"כ הם עדיין כאיש אחד בלב אחד – זו רבותא היא, וכעת הרי הם ראויים לקבל התורה.

לח. איתא ב'אורחות צדיקים' (שער הקנאה) משלו משל, חומד וקנאי פגע בהם מלך אחד, אמר להם המלך, אחד מכם ישאל דבר ממני וינתן לו משאלות לבו, ולחברו כפלים כיוצא בו, הקנאי לא רצה לשאול תחילה, כי לא רצה שלחברו יהא כפליים ממנו ויקנא בו. והחומד לא רצה לשאול תחילה כי חמד לעצמו את חלק הכפליים. עד שהחומד דחק את הקנאי לשאול תחילה, ביקש הקנאי שינקרו לו עין אחת, וממילא לחברו ינקרו שתים.

מסופר, כי חקרו החוקרים המבינים ב'תורת הנפש', וכך שאלו לרבים, הנה נצרך אתה בכדי חיותך סך מאה אלף דאלער לשנה תמימה, עתה, אנא ממך, אמור לנו במאי בעית טפי (מה הינך מעדיף) שינתן לך בוודאות סך מאה וחמשים אלף מידי שנה, ולכל אחד מחברך ינתן סך של מאתיים אלף, אמנם עדיין יהיה לך מותר בשכרך חמשים אלף בכל שנה, או שהיית רוצה שניתן לך חמשים אלף בשנה ובזה יחסר מלחמך בכל שנה סך של חמשים אלף, אלא שלכל חברך ניתן רק שלושים אלף – ותגדל על חברך בעשרים אלף... רובא דאינשי ענו – שהם מעדיפים לקבל רק חמשים – העיקר שלא יהיה לחבריהם יותר מהם...

בדרך הלצה מסופר, פעם ישב יהודי והתענג על סעודה דשנה כסעודת שלמה בשעתו, כשעמדה עדיין מנת הדגים שהגישו לפניו, בא אחד מידידיו וסיפר לו כי פלוני בן פלוני חלה והרי הוא נוטה למות, נאנח האוכל אוי, אוי, והמשיך להתענג על מאכלו ומשקהו, בהגיעו למרק התייצב בפניו אחר מחבריו, ו'חדשות'

אומנא לא יגיע. כי רק על ידי המקום שיועד לאדם מן שמיא יגיע לשלימותו.

כיו"ב אמרו במשנה (אבות ד ג) 'שאיין לך אדם שאיין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום'. ומקשים העולם, אם כן מדוע ירוצו כל באי עולם חנה והנה, והרי יש כבר מקום לכל חד וחד, אלא, כי אכן, אינם חפצים ושמחים כי כל אחד ירצה לעמוד ב'מקום' רעהו. בחשבו ששם ימצאנו האושר והשמחה...!

והנה איתא בגמ' (שבת לא.) שבא נכרי וביקש מהלל גיריני ע"מ שאלמד את כל התורה כולה על רגל אחת, אמר לו הלל, דעלך סני לחברך לא תעביד, וידועה הקושיא מדוע לא ענה לו ב'עשה טוב' - רק את האהוב עליך שיעשו כך זאת עשה תמיד, כי רבו 'בעלי חסד' שעם גודל טוב ליבם אינם סובלים גדולת רעיהם עולה על גדולתם... אף שאין לנו השגה ביואב בן צרויה שר

כי על ידי הקנאה מפסיד את שלו - ושל חברו לא הגיעו. וכך איתא בגמרא (תענית כא:) אבא אומנא (שהיה רופא 'מקיז דם') היה מקבל 'פריסת שלום' מן השמים בכל יום, לאביי הייתה פריסת שלום זו בכל ערש"ק, ולרבא כל ערב יוה"כ, חלשה דעתו של אביי על כך שאינו מקבל שלום בכל יום כאבא אומנא, אמרו לו מן השמים, לא תחלש דעתך - 'לא מצית למעבד כעובדיה (פי' לא תוכל לעשות כמעשיו) של 'אבא אומנא' כמבואר שם בגמרא שפעל גדולות ונצורות בשמירת קדושתם של ישראל, ע"כ דברי הגמרא. יש שפירשו לא מצית למעבד כעובדיה, כי לכל יחיד ויחיד תפקיד אחר בעולם, אביי מאיר את העולם בתורתו, ועל זה קיבל פריסת שלום בכל ערש"ק, ואילו אבא אומנא שהיה 'רופא המקיז דם' - ובעבודתו שמר על גרדי הקדושה על זה קיבל שלום בכל יום, אמנם, אם יעזוב אביי את דרכו וילך לעשות כמעשי אבא אומנא אזי יפסיד מלהיות אביי, ואף להיות כאבא

בפיו אודות אחד מן החבורה שמת ל"ע בצעירותו, שוב נאנח האיש וגנחתי גנח ואף ילולי יליל - על השבר הגדול שנשארה אלמנה המטופלת בעשרה יתומים קטנים, אך כל זאת לא מנע מאתו להמשיך ביתר שאת ויתר עז לאכול ולשתות כידו הרחבה והנדיבה, אך, עתה אירע הקשה מכל - בעת שהחזיק כבר את ה'בשר' בין שיניו, אתא ובא אליו מאן דהו, ואמר לו ב'נשימה אחת', השמעת... פלוני ידידינו זכה בהגדלת הלוטו סך עשרה מליון דאלער... נזדעק האוכל, מה... את כל חשקי ומרצי לאכול נטלת מעמדי, איני יכול כעת אפילו להביט על האוכל הערב הלז... והמבין יבין...

וכך כתב ה'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ז) המקנא חומס נפשו, כי הוא מתאבל תמיד, דכל אדם מוצא טעם מתוק חוץ מהמקנא, כי אינו טועם טעם מתוק במאכלו עד שיפסיד חבירו את הטובה אשר חננו ה'.

משמיה דהרה"ק הרבי רבי העניך זי"ע אמרינן, ש'קנאה תאוה וכבוד' הינם תלתא דסתרי אהדדי, כי המקנא ברעהו רוצה לבוא למקום שחבירו הגיע, אך אינו יכול כי התאוה מושכת אותו לאכילה וכיוצא בזה מדברים המונעים ממנו להיות כחברו, וכאשר בוא יבוא למלאת תאוות נפשו תבוא 'מידת הכבוד' ותטפח לו על פניו דמטעמי כבוד לא יוכל לעשות כל אשר איוותה נפשו, ונמצא שג' אלו אוסרים אותו בבית האסורים.

לט. אומר היה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם נח, ד"ה ארור כנען), שמצינו שקין הרג לאחיו הבל על שקינא בו כמה שנאמר 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד' (בראשית ד ד - ה), א"כ בוא וראה כוחה של קנאה, דהרי קין והבל היו שני אחים יחידים בעולם וממילא היה לכל אחד מהם חצי עולם, ומה שייך קנאה אצל מי שחצי העולם שלו... ואעפ"כ גברה קנאת האחד ברעהו עד כדי רציחה...

מה איזמה יכולה להיות נגיעה אחת קטנה, ומכאן 'מדה טובה מרובה' - ש'טוב' אחד יוכל לסייעו ולהעלות אותו^מ.

קנאת סופרים תרבה חכמה - מעלת הקנאה כשהיא באופן כשר וראוי

אמנם, לא בכדי ברא הקב"ה בעולמו את מידת הקנאה, כי לטובה היא - כאשר ישתמש בה באופן הטוב, והיינו שילמד מחבירו - כי כמו שחברו משתמש בכוחותיו וכישרונותיו כך ינצל אף הוא את כשרונותיו שניתנו לו מן שמיא^מ.

ו'קנאה' זו טובה היא לאדם, כי מבלעדיה לא היו לו שאיפות לטוב^מ, וכך פירשו בדברי

צבא דוד, אך כבר איתא בגמרא (סנהדרין מט.) שמצד אחד היה ביתו פתוח ומופקר לכל כמדובר, ונתעלה לשלימות גמורה במידת החסד, ולאידך מצינו שהרג את עשאל ועמשא שלא כדין, על בן אמר הלל לגר דעלך סני - אותה הקנאה וצרות עין דסני עלך, לא תעביד לחברך. שאין די בעשיית חסד כי אם בעקירת שורש הקנאה.

וכתב בחידושי הרי"ם (ר"ה קרח, גם בליקוטי הרי"ם בשינוי לשון) וז"ל. קרח היה בעל רוח הקודש ומטועני הארון הברית, היינו שהיה צדיק וזקן בן ק"ל שנה, ובכל זאת בגלל קנאה אחת שקינא באליצפן בן עוזיאל ירד שאולה, נגיעה קטנה זו הוציאה אותו מן העולם^מ, מכאן צריכים ללמוד

מ. משל משלו על כך, לכלי משחית המיועד למלחמות (פצצה - באמבע) שהנגיעה בו איננה מזקת, אמנם... אם אך יגע בכפתור המיועד לשלחו למדינת האויב יגרום נזק אדיר וחזק. כמו כן פעמים שהאדם מהלך בעולם הזה ועוסק בתורה ועבודה, אבל כל זה עד שנגעו בו במקום המסוכן, כי אם יגעו בו שם יתפרצו כל מידותיו הקשות - ואכן, שם היא עיקר עבודתו בעולם הזה.

מא. והפסד גדול הפסיד קרח במחלוקת זו, כמו שאמר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (בפרשתו), דאיתא בזוה"ק שרצה הקב"ה לעשות את קרח לוי גדול כמו שעשה את אהרן כהן גדול. וזו מדריגה גדולה ונפלאה, וראיה לכך, שכעת שקרח לא נתעלה למדריגה זו - לא נתמנה עד עצם היום הזה לוי אחר לשמש כלוי גדול (מה שאין כן בכהונה גדולה, שאחר אהרן נתמנו עוד כהנים לכהונה גדולה). ואת כל זה הפסיד קרח אך ורק מפני המחלוקת.

מב. כי כך הוא טבעו של עולם, וכך ידוע מה שאמר הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע על הפסוק (שמות ג כב) 'ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב', כלומר שכל מה שהאיש נצרך לכלי כסף וכלי זהב - משכנתה, מכיוון שלשכן יש כלים הללו...

כך המשילו את הדבר, פעם ראה השור את מעוף הנשר בשמי רום, נתקנא בו השור - כי אף הוא רוצה לעוף בשמים, מה עשה השור השוטה - עלה על הגג והמתין לבואה של רוח קדים עזה, וכך, ברגע שבאה הרוח חשב לצאת מגבולות הגג ולהמשיך לעוף בשמים על ידי הרוח (ואח"כ כבר ימשיך בכוחות עצמו - דבמה נשתנה הוא מהנשר), פשיטא ואין צריך לומר שהלה נפל ארצה ומיד נפל פגר מת בריסוק איברים... מה יעשה שור פיקח, ילמד לקח מהנשר, ויאמר, אם הנשר מנצל את כוח הכנפיים שלו, אף אנכי אנצל את ה'קרן' שנתן לי בוראי, לנגוח את כל הקמים עלי... כיוצא בו לדין - אם נקנא איש באחיו וכל אחד ירצה את מעלותיו של רעהו אכן יפול ארצה... כאותו שור שוטה שיצא קרח מכאן ומכאן, אבל אם נלמד איש מרעהו להשתמש בכוחיו וכשרונותיו לטובה ולברכה יגיע כל אחד לרום המעלה שבידו להגיע.

מג. יש שביארו לפי זה את דברי המשנה (אבות ד בא) 'הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם' - היינו כמו שכשיש ברשותו של אדם סוס אביר וחזק, סוס זה ישמש את בעליו נאמנה, עמו יגיע למרחק מרחקים - באיזה מקום שיצטרך, אמנם, לרוב אבירותו יכול הסוס להתמרד נגד אדונו - להוליכו לעמקי תהום רבה, על כן היטב היטב יש לו לבעליו להזהר להיכן מוליכו הסוס, ולעמוד היטב

שעשו צדקה עם בהמה וחיה ועוף לא היו יוצאים, וכיון שעשו צדקה יצאו, אני, אם אעשה עם בני אדם על אחת כמה וכמה, באותה שעה נמטע אשל בבאר שבנע, אכילה שתיה לוייה (עכ"ל), ב'ארחות צדיקים' (שער הקנאה) סיים על מאמר זה - וע"ד זו ירבה אדם קנאה.

מקום נתבצר להם - אין מצב שנאבד מבר ישראל תקוות התשובה

בפרשתן (טו ה) 'בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו'. וצריך ביאור מדוע לא נתן להם להקריב מיד את הקטורת, ומבאר הגה"ק ה'ערוגות הבושם' ז"ע (ד"ה ולא יהיה נקרה) שכל אלו ראשי הסנהדראות היו צדיקים, וידע משה שבעלותם על יצועם יעשה כל אחד מהם 'חשבון נפשו', אז יבינו גודל וחומר המכשול שנכשלו בו, וישובו בתשובה שלימה לפני הבורא. אכן, כך הוזה, הם ערכו 'חשבון הנפש' אלא שנתמלאו בושה וחרפה, והחלו לחשוב באיזה פנים נשוב אל ה', - כבר אבדה תקוותנו, והעדיפו למות מאשר לחיות. אבל באמת השי"ת ידו פשוטה לקבל שבים, ולא היה להם לדאוג בשביל זה, דאדרבה מה שמרגיש בלבנו בושה וכלימה על רוע מעלליו זהו בעצמו עיקר התשובה, וארז"ל (ברכות ז.) 'מוכה מרדות אחת בלבנו של אדם', והוא גופא הבנה לעבודת הקודש.

וזוהו שאמרה תורה (ז ג) שיקח 'את מחתות החטאים האלה בנפשותם', שמטעו טעות מרה, ורצו למסור נפשם שלא לחיות יותר בזה

הגמרא (שבת פח: פט.). ואמר ריב"ל, בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוש"ע, מה לילוד אשה בינינו, אמר להן, לקבל תורה בא... אמר לו הקב"ה למשה, החזיר להן תשובה, אמר לפניו, ריבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה... קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם. וצריך ביאור מדוע הוסיף לומר 'כלום קנאה יש ביניכם', הרי הקנאה בכלל יצר הרע יש ביניכם' - וכשאר מידות מגוננות שלא נזכרו בפני עצמם אלא נכללו ב'יצר הרע יש ביניכם'. יש שביארו שכוונתו לומר כלום 'קנאת סופרים', יש ביניכם, ואם אין - לא תוכלו לקבל את התורה, כי רק על ידי קנאת סופרים וקנאה טובה יש ביד האדם להתעלות עוד ועוד אל ה' אלוקיו.

ומפורש מצאנו בחז"ל (שוחר טוב, תהלים לו) שכל האש"ל של אברהם אבינו באה על ידי קנאה טובה (אף שאין לנו השגה באברהם אבינו, אבל כך לימדנו חז"ל כמה שנוגע לדין), וכך אמרו...אמר הקב"ה קנא לי, שאילולי הקנאה אין העולם עומד, ואין אדם נושא אשה, ואינו כונה בית, שאילולי שקנא אברהם, לא היה קונה שמים וארץ, ואימתי קינא שאמר למלכי צדק כיצד יצאת מן התיבה, אמר ליה בצדקה שהיינו עושים שם, אמר לו, וכי מה צדקה היה לכם לעשות בתיבה - וכי עניים היו שם, והלא לא היו שם אלא נח ובניו, אמר ליה, עשינו צדקה עם הבהמה, החיה והעוף. ולא היינו ישנים, אלא נותנים היינו לפני זה ולפני זה כל הלילה. באותה שעה אמר אברהם, ומה אילולי

על משמר מושכות הסוס. כיוצא בו ממש הם ג' מידות - קנאה תאוה כבוד - כג' סוסים אבירים וחזקים, אם ישתמש בהם בחכמה ותבונה - במידה במשורה ובמשקל, יגיע על ידם למרחק - למעלה למעלה, אבל אם ח"ו יתן לסוסים - כלומר למידות הללו, להלך כרצונם בלא שמירה והשגחה יובילוהו המידות לעמקי תהום רבה.

ועל כן נקראו 'מידות' - כי יש 'למודדם' היטב ולהתנהג בהם אך ורק במידה משקל ומשורה. ואמרו להמשיל, כי הקנאה היא כמו 'אש' בבית, ש'מיעוטה' נצרכת לכל בית ובית, - לבשל התבשילים, ולחמם את כותלי הבית, אך אם אינו משמרה או ישתמש בה שלא בזהירות - תשרוף את הבית על כל יושביו וכליו, ה"י.

בהדי פניא דמעלי שבתא - זהירות מיוחדת ממחלוקת בערש"ק וביום השבת

כתב ה'בן איש חי' (פר' וירא פרשה שניה א) בשם החיד"א (מורה באצבע ק"מ), בעלות המנחה ב'ערב שבת' הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו, ובין המשרתים, והרבה מורה הסט"א בזה לחרחר ריב, והאיש הירא יבוף יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום, עכ"ל.

מוסיף ה'בן איש חי' על דבריו (וירא שנה שניה), ודע, כי הנה כל אדם העושה קטטה ומריבה עם אשתו או בניו או משרתיו וודאי נראה לו שהדין עמו וראוי לריב על המכשלה שיצאה מתחת ידם בעניני הבית, אך באמת, מי שיש לו מה בקדקדו בין יבין שאם יצא איזה מכשול מתחת ידם, אין זה נעשה מאתם, ואין זה מעשה ידיהם, אלא הוא מעשה שמן כדי לחרחר ריב ומדון בעת ההיא... על כן, כל איש מבין כשיראה איזה מכשול וחסרון בענינים של הבית לא ישם אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו כי אמת הוא, ואז ישתוק ולא יריב אתם ולא יתבעם, ומוב לו בעולם הזה ובעולם הבא, עכ"ל.

כתב הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע (כף החיים סי' כו אות לה, גם הובא בתוספת חיים שם) וז"ל. אני הגבר ראתה עיני, שבכל בית שהייתה בו מחלוקת בערב שבת לעת ערב או כליל שבת, היה בדוק ומנוסה כי רעה נגד פניהם ולא יצאו נקיים באותו

העולם, מתוך טעותם כי כלתה תקוותם. ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזוכה זכרון לבני ישראל שיזכרו זאת לדורות עולם, ולא ימנע איש מלהתקרב לעבודתו יתב"ש, אף אם הוא מלא בושא וכלימה על חטאיו - כי אדרבה, משם יתקרב לעבודתו יתב"ש^{יד}.

ביוצא בדבר, אומרים משם הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע לבאר הטעם שאומרים 'למנצה לבני קרח מזמור' לפני תקיעת שופר בראש השנה, שכשאנו עומדים בעת התעוררות התשובה קודם התקיעות, לא יהא אחד מבני ישראל שיתייאש ח"ו מתשובה, אלא יזכור את בני קרח שכבר נבלעו באדמה וברגע האחרון הרהרו בתשובה, ומקום נתבצר להם בגיהנום (סנהדרין קי.), ומהם ילמד כל איש ישראל, שאף אם הוא כבר בתוך האדמה עדיין בידו לשוב אל קונו ולהתרצות לפניו^{יח}.

ובזה ביאר הרה"ק מטשעכנאו זי"ע (שש"ק ח"א ו בשמו) היאך אמר משה רבינו 'אם כמות כל האדם ימותון אלה (הרי זה סימן ש)לא ה' שלחני', שמא יחזרו בתשובה וממילא לא תפתח הארץ פיה, וכי נאמר אז ש'לא ה' שלחני'. אלא ביאורו, דלכן דייק 'אם כמות כל אדם ימותון אלה', שהרי 'בעל תשובה' נעשה כתינוק שנוולד וכאיש אחר הינו. א"כ אם ישונו בתשובה אין זה נחשב ש'אלה' האנשים ניצלו, כי אנשים ובריות חדשים הם (רמב"ם הל' תשובה ה ד).

מד. כתב הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (פורים ח) בשם הרה"ק הרבי ר' בונים זי"ע דלכן אמרינן 'הרוצה בתשובה' ולא 'המתרצה בתשובה', כי אין כוונתנו לומר שהקב"ה מתרצה לאדם כששב בתשובה, אלא שמעיקרא רצונו בתשובה, וכמו שאף החטא עצמו היה רצון הבורא בכדי שיוכל לשוב בתשובה עליו (ולכן זדונות נעשים כזכויות).

מה. בספר 'מרגלית הים' (סנהדרין קט: אות ד) הביא שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע ביאר בשם אביו הרה"ק מהרי"י זי"ע מדוע ביקש משה רבינו שירדו חיים שאולה, וכי רצה לנקום בהם שייתסרו ביסורים (כי החי מרגיש בייסורים), אלא, שמשא רבינו חס על כל נפש מישראל, לבלתי ידח ממנו ידח, וכל עוד שנשמתו באפו בידו לשוב בתשובה שלימה, על כן ביקש שישארו בחיים.

באר הפרשה - קרה

כה

לשמן] דקאמר - ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה (והיינו השמן).

שבוע באיזה מקרה רע ודו"ק ותשכת. ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר.

פנה אל תפילת הערער - הקב"ה שומע ומאזין תפילת כל פה

מצינו ב'חתם סופר' (ליקוטיו ויקהל ד"ה ששת ימים) וז"ל. שעל ידי השבת מתברכים ששת ימי המעשה (זוה"ק יתרו פת). אלא שצריך כלי להחזיק הברכה, ו'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום', לכן כל מגמתו של שמן להחריך ריב בשבת - ביום שהברכה מצויה, כדי שלא תמצא כלי מוכן לקבל ברכה, ועי"ז מקולקלים כל ימי המעשה. ועד"ז אני מפרש (שמות לה ב-ג) ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם, פי' שמלאכת ששת ימי המעשה נעשה לכם בזכות קדושת יום השביעי, ולכן לא תבערו אש המחלוקת ביום השבת, כדי שתמצא הברכה מקום לחול, עכ"ל.

בפרשתן (טו טו) אל תפן אל מנחתם, ובראשונים ביארו (עי' רמב"ן) ש'מנחתם' הכוונה 'תפילתם', כלומר, שמשא ביקש מלפני הקב"ה שלא יקבל את תפילתם של קורח ועדתו החפצים שהוא ישמש ככהן גדול. והמתבונן ישתומם, הנה בא לו קרה ומערער את אמונת ישראל במשה רבם, הוא זורע חורבן רב בעם בני ישראל, מריב עם משה ואהרן קדושי ה' ולא עוד אלא שגרם למגיפה רבה בקרב עם ה', ואחר הדברים האלה, עדיין חושש משה רבינו שהקב"ה יקבל את תפילתו ויתן לו את הכהונה הגדולה, בשעה שכתר כהונה ניתן לאהרן הכהן עפ"י דין. מכאן נראה עד כמה מגעת כוחה של תפילה¹⁰, שאיננה תלויה במצבו של האדם, ואף אם הרבה לחטוא ולפשוע עדיין יש כוח רב בשמי רום למוצא פיו בעבודה שבלב זו תפילה, עד שהוצרך משה רבינו לעמוד ולבקש מהבורא אל תפן אל מנחתם אל תט אונך לשמוע לתפילתם של רשעים (ראה 'אור יחזקאל' ח"ה עמ' רפ)¹¹.

וכן אמרו חז"ל (גיטין נב). הנהו בי תרי דאיגרי בהו שמן דכל בי שמשוי (פירש"י, של ער"ש) הוון קא מינצו בהדי הדדי (היו שני רעים שבכל ערב שבת היה השמן מתגרה בם להביאם לידי מחלוקת), איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשוי עד דעבד להו שלמא (כשנקלע ר"מ לשם, התעכב להיות עמהם שלשה ערבי שבתות, בכדי להשכין שלום ביניהם), שמעיה [פירש רש"י,

מו. יש שביארו, שלכאורה לפי הדקדוק היה לו לומר 'נסו מקולם ולא לקולם', אלא, שמרמוז על ענין התפילה, להיכן מנוסת היהודי - לקולם, היינו לקול התפילה, כי שם היא מנוסתו ומפלט לו.
מז. מעשה בחסיד אחד ושמו ר' יוסף פאלוך ז"ל, הלה היה מוסר שיעורי תורה בצפון תל אביב - לקרב בנים רחוקים, בשנת תשס"ט הלך רבי יוסף לבית עולמו, בימי ה'שבעה' נכנס יהודי לנחם את בניו האבלים וסיפר להם מעשה נורא שאירע עם אביהם, וכה אמר להם, הנה רבות בשנים היה אביכם מוסר שיעורים בגמרא בצפון תל אביב. פעם אחת בימות החורף כששרר הכפור הגשם והגליד בחוצות, יצא אביכם מביתו במסירות נפש למסור את שיעורו על דעת שמא ימצא אפילו יהודי אחד שיקשיב לשיעור והיה זה שכרו. אלא שבהגיעו לבית המדרש לא מצא בה נפש חיה אחת, מה עשה אביכם, יצא לרחובה של עיר וחיפש איזה יהודי שיסכים לבוא לשמוע 'שיעור בגמרא'... (אף ביום בהיר כשהשמש בטהרתה היה זה מן החידוש אם היה מאן דהו ממחלכי רחובות תל אביב מצטרף לשיעור, ק"ו ביום חורף כזה). אביכם עצר את ה'עובר ושב' הראשון, ושאל אותו אולי יואיל מר להכנס כאן לביהמ"ד לשמוע שיעור בגמרא, ההילך הביט בו מכף רגל ועד ראש כמי ש'נפל מהירח' בזה הרגע, והמשיך בדרכו. כן הווה עם ההילך השני ואף השלישי כיו"ב וכו'...
עד שאמרו לו בבירור ר' יהודי חבל עליכם ועל זמנכם היקר - עד למחרת תעמדו כאן ואיש מצטרף לשיעורכם לא תמצאו.

אבל, 'אין יאוש בעולם' אצל יהודי כאביכם, על כן פנה ונכנס אל בניין המגורים הראשון שמצא, עלה במדרגות ונקש על דלת הבית הראשונה שמצא, אך אין קול ואין עונה, שוב נקש על הדלת ולא נפתחה, בלית ברירה ירד שוב לרחובה של עיר, שמא עתה יעלה בידו איזה 'קרבן' להקריבו לה' ולתורתו, אך עדיין אין איש שם על לב. משום מה (כנגד כל הגיון וסברא) עלה אביכם שוב ודפק בשנית על אותה הדלת שדפק מלפנים, אלא שבפעם הזאת לא פסק מלדפוק... עד שנפתחה הדלת... לפתע נפתחה הדלת ולמולו קמה וגם ניצבה דמותו של 'עוג מלך הבשן' בדורנו - איש רם ונישא לאורכה ולרחבה, ואף הררי שער כ'הר הכרמל והתבור' יורדים לו מששת צדדיו, ויתחלחל אביכם עד לאימה... מהרה התעשת אביכם ושאל לאותו 'עוג' - אולי יאות כבודו לרדת עמי לביהמ"ד הסמוך לשמוע 'שיעור בגמרא', 'בעל הבית' הביט עליו במבט מאויים, ושאלו בתקיפות 'מי שלחך הנה', אביכם לא התפעל ממנו, וחזר לשאלו באותו הנוסח - אולי יאות כבודו לרדת עמי לביהמ"ד הסמוך לשמוע 'שיעור בגמרא', והלה משיבו בתקיפות יתר 'מי שלחך הנה'... וכששמע מאביכם אותו נוסח בשלישית תפס אותו בכוח. משכו אל תוך הבית פנימה ונעל את הדלת, ושוב שאלו, אמור לי 'מי שלחך הנה', ואביכם בשלו, אולי תבוא עמי לשיעור בתלמוד. עתה נענה ה'מגודל' הריני נותן לך אורך זמן של שלוש דקות ולא יותר... ויצא מהחדר. משעברו שלוש דקות קיים הלה את הבטחתו ונכנס לחדר, ודרש לדעת מי שלחו הנה.

משלא נענה כרצונו, תפס הלה באביכם והכניסו לאחד מחדרי הבית, ושם... חשכו עיניו... בראותו 'חבל תליה' משתלשל ויורד מתקרת הבית. פחד ורעדה אחזו בו באביכם, כשהוא מלא בחשש איזה משפט זומם הלה לעשות עמו. אז פתח המגודל פיו וסיפר לו, הנה בודד בעולמי אנוכי, מעולם לא נשאתי ואף לא הקמתי בית, עם הורי הסתכסכתי מלפני כארבעים שנה, ומני אז לא דרכה נפש חיה זולתי בזה הבית, מעולם לא התדפק אדם על דלתי ביתי (כי אין 'דריסת רגל' לאוספי צדקה באותו מחוז, ואף לא נהוג אצל ה'שכנים' ללוות לחם או ביצים זה מזה). זה לי תקופה ארוכה שאנכי מהלך בשברון לב ונפש, מיואש אני מכל חיי כי מה שווה אנכי בעולם, וגמרתני אומר שהיום יהיה האות הזה - אאבד עצמי... ו'חסלת פרשת...' כבר הכנתי את חבל התליה אשר הנך כאן רואה בעיניך, בהגיע שעת 'גמר דין' נעמדתי לצד החבל, ולראשונה בחיי תקפוני מחשבות טוב, ופניתי אל בוראי ואמרתני לו, 'אלוקי השמים והארץ אם אתה קיים הראיני סימן אחד קטן שרצונך בכך שאשאר בין החיים', ומתוך כך עליתי אל חבל התליה וכבר קשרתיו היטב סביב צווארי, באותו רגע שמעתי 'דפיקות' על דלת הבית - לראשונה מזה כארבעים שנה, מכך הבנתי כי אכן הנה הקב"ה שלח לי אות חיים וסימן שרצונו בחיי, בחיפזון ובמהירות הורדתי את החבל מעל צווארי, אלא שעד שירד החבל מעל צווארי וניגשתי לפתוח את הדלת לא מצאתי נפש חיה אצל הדלת. הבנתי מכך שטעות הייתה בידי, ורק דמיוני הטעה בי, א"כ עלי לשוב לחבלי, וכן עשיתי... כאשר היה כפסע ביני לבין המוות, שוב שמעתי דפיקות בדלת, והפעם הם היו חזקות יותר, מיהרתי לשחרר שוב את החבל ההדוק על צווארי, ומשפתחתי את הדלת מצאתיך עומד למולי, ולרוב תדהמתי שאכן 'פנה אל תפילת הערער' ונתקבלה בקשתי, שאלתי אותך מי שלחך כעת הנה... לדעת אם הקב"ה שלחך הנה, כמובן שאביכם קירבו בכל מיני קירוב עד שנהפך ל'בעל תשובה' גמור, הקים בית בישראל והצליח בכל דרכיו... סיים היהודי את דבריו ואמר, התדעו מיהו אותו מגודל שכמעט שם קץ לחייו, הרי אני הוא, זה העומד לפניכם, ועל כל חיי הרוחניים והגשמיים גם יחד הנני חב הכרת הטוב לאביכם המנוח.

הנה מלבד הלימוד ממעשה זה שלעולם אין לאדם להתייאש, ואין יגיעת האדם הולכת לריק, והרי לך, שסוף דבר זכה ר' יוסף להציל בר ישראל ממוות לחיים ולהשיב בן אל אביו שבשמים. אמנם, על הכל, ראינו כאן כי כל יהודי באשר הוא, ואפילו נתרחק כהנה וכהנה שאינו מכיר בה' ובתורתו והינו עומד לאבד עצמו לדעת, אם יקרא אל אביו שבשמים הראיני אות חיים ישמע האלוקים לקולו, כמו שענה לאותו יהודי מגודל ושלח לו את ר' יוסף ברגע המכוון ממש.

יכול מרחוק, תלמוד לומר כי תפגע' (והיינו מקרוב), אמור מעתה, מתי יקיים הקב"ה פריקה בבני ישראל, כשיפסיקו 'לעמוד מרחוק' שהרי מיום שחרב ביהמ"ק הפריש הקב"ה שכינה מן הארץ (ר"ה לא.), מה יעשו בני ישראל - יתקרבו אליו ע"י התפילה, כמו"ש (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו' כי ע"י הקריאה זו התפילה יהיה קרוב אלינו אז יקיים בנו הקב"ה 'עזוב תעזוב' ויפרוק מעלינו כל עול קשה (עוד אמרו לבאר שהקב"ה יפרוק מעלינו את העול כשנקיים 'כי תפגע' מקרוב ומהי הפגיעה' זו התפילה כמו שאמרו אין פגיעה אלא תפילה, ברכות כו:).^מ

ישמור פתחי פיו - עיקר עבודת האדם לשמור פיו

איתא במדרש (רבה יח ג) שקרה שאל את משה 'בית מלא ספרים' מהו שיהא חייב במזוזה, וענה משה רבינו 'הן', ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע,

נודאות אמר הגה"ק מהר"י אסאד זי"ע (דברי מהר"א תהלים י, למה ה' תעמוד ברחוק), הנה הכתוב אומר (שמות כג, ד) 'כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה, השב תשיבנו לו. כי תראה חמור שונאך... עזוב תעזוב עמו, ובגמרא (פסחים קיג:): שאלו איך שייך 'אויבך' ו'שונאך', והרי נצטוונו 'לא תשנא את אחיך בלבבך'. ותירצו בגמרא, שמדובר שראה בחברו דבר עבירה באופן שמותר לשנאותו ומצוה לשנאותו (עיי"ש). ואמר המהרי"א, הרי הקב"ה מקיים את כל התורה כולה (שמו"ר ל ט), ואם כן כביכול יש לו לקיים בנו בני ישראל מצוות 'פריקה' לסייענו ולהקל מעלינו עול משא הגלות. וא"ת שכך עלתה בידינו כי חטאנו, ומצווה לשנא את החוטא, הרי אף על 'חמור שונאך' נצטוונו בפריקה. אלא ביאורו, כי דין נוסף נאמר ב'פריקה' והוא מה שאמרו בגמרא 'כי תראה -

עוד בענין התפילה, פעם נסע הגה"צ רבי יהודה לייב קאסטלניץ זצוק"ל (אביו של הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע) מטבריה לחו"ל אל בית רבו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע והייתה הנסיעה קשה ומשברת עצמות, תחילה היו נוסעים ביבשה מטבריה ועד חיפה, משם הייתה הנסיעה בדרך אניה בלב ים עד לאודסה, ומשם שוב ביבשה ברכבת הקיטור עד לגרודנא, ומשם לבית הרבי. אחר כל טלטולי הדרכים הגיע רי"ל בשעתו"מ צ' לחצר הקודש והסתופף בצילא דמהימנותא תקופת זמן כשהוא נהנה מזיו השכינה... בדרכו חזרה על הרכבת מגרונדא לאודסה והוא זקן וחלוש, ומתייסר ביסורי חולי מעיים הרגיש רי"ל כי גברו יסוריו למעלה ראש ואי אפשר לו לסבול, והיה גונח ונאנח מרוב ייסוריו, נתיישב לצידו יהודי נשוא פנים שניסה לשאלו מיהו ומה מעשיו, ומדוע הינו גונח כ"כ, משראה היהודי כי יסוריו קשים ומרים פסק מלשאלו שאלות מיותרות, ורק אמר לו 'ווארט' מצדיקי אמת, הנה כתיב (תהלים פט, כז) 'הוא יקראני אבי אתה, קלי וצור ישועתי', כי הנה בכל מצב שיהודי נמצא בו, אם יעורר בקרבו לדעת כי הקב"ה הוא אביו אוהבו ומתוך כך יבוא לקרוא - הוא יקראני אבי אתה - בזעקת 'טאטעניו העלף' (אבי אבי עזור לי והושיעני), אזי קלי וצור ישועתי - יחיש לו הקב"ה ישועה שלימה במהרה (ותתהפך מידת אלוקים - הדין לרחמים וישועות).

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטעניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעתי לעת' שלם. ואף עליתו על האניה - כשאינו יודע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל החפצים ללא בקשת תמורת ממון, אף על האניה חזר כל עת הנסיעה טאטעניו העלף... טאטעניו העלף... והיה רי"ל מספר כי מעולם לא הייתה לו נסיעה בלב ים קלה כאותה נסיעה, הים היה רגוע מבלי רוחות סערה, ומשהגיע לחיפה וירד מהאניה על היבשה מצא מיד נער ישמעאלי שלקחו בפרדו לביתו בטבריה, וכל אותה העת ישב רי"ל וחזר בעצמו 'הוא יקראני אבי אתה - טאטעניו העלף שתהיה הנסיעה כראוי ובנקל'... וכל הטובות הללו עבור קריאתו 'טאטעניו העלף' שוב ושוב. מח. פעם נסע המהר"י אסאד זי"ע בדרכו מחוץ לעיר, על אם הדרך סטה בעל העגלה מדרך הישר

באר הפרשה - קרה

כח

(החדש, ריש הפרשה) וז"ל. כי אם תוכו של אדם יקדש כולו כמלאך (כבית המלא ספרים) לא יועיל אם לא יקדש פתחי פיו^ט, וכן להיפך - גדול שמירת הפה אף אם לא יהיה בית מלא ספרים - פירוש, שלא יהיה מלא תורה ויראה, אם רק פתחי פיו שמורים קדוש יאמר לו - אך יזהר שלא יהיה בית העצים והתבן 'מעשי בהמה' שהם רשעים גמורים, אבל

זולת זה עיקר הכל תלוי בפתחי פיו, ולכן בית מלא ספרים בעי מזוזה בפתח דווקא לרמוז כנ"ל.

יהי השם אלוקינו עמנו, ויפרוש את סוכת שלומו עלינו שנוכל להצליח לעלות במעלות השלום והוותרנות, עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמנו.

והעגלה התהפכה על פניה כשהמהר"י נמצא בתוכה. משנחלץ המהר"י אסאד מתוך העגלה בשעטומ"צ, פנה אליו בעל העגלה שעל הטפשים שבעם היה נמנה. וכה אמר, האשם בהפיכת העגלה הוא הרבי בעצמו כי אם היה הרבי מכוון כראוי ב'תפילת הדרך' לא היה קורה כדבר הזה. אמר לו המהרי"א בצחות לשונו, וכי מה ראייה זו כי אנוכי האשם, מי אמר לך שהתפילה מתקבלת לאלתר, והרי רואה אני שאתה התפללת היום שמונ"ע וביקשת 'אתה חונן, חננו מאתך חכמה בינה ודעת' ועדיין לא נגעת בקצה החכמה... אנשי ירושלים של מעלה היו אומרים, 'בעט און בעט, ער האט גענוג', כלומר, בקש מהבורא שוב ושוב, כי יש לו די והותר לתת לך מאוצרו הטוב.

מט. אומר היה הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע על דברי חכמים (יומא ח ט) 'מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל', שכמו שמדרך הטובלים במקוה מים - יסגרו העיניים והפה כדי שלא יכנסו בהם המים, כיו"ב הקב"ה מטהר את ישראל על ידי שישמרו כראוי על העיניים ומוצאות זה בסור ברע, ומידה טובה מרובה - גדול שכרו של המקדש פיו לאמר לרעהו דיבורים המעודדים ומחזקים, וכל המרבה לספר הרי זה משובח, עובדא הוה בישיבת פוניבז' בימים ההם כשהגאון רבי יחזקאל לעוונישטיין זצוק"ל היה ה'משגיח' שם, נכנסו אליו כמה בחורים אשר מתוך קנאות התלוננו לפניו על מנהג שנשתרש בין תלמידי הישיבה, שהחברים עורכים לכל חתן - שמחת שבע ברכות, ואז משבחים את החתן בגוזמאות - שלא היו ולא נבראו, התהילה והתפארת לחתן אשר חין ערכו מי ימלל, ומן הראוי לעצור מנהג גרוע זה כמו שאמרה תורה 'מדבר שקר תרחק'. ענה להם המשגיח בחריפות לשונו 'דור זה האחרון חולה במחלה נוראה - שאי אפשר לאיש לשבח את זולתו, עתה כאשר פעם אחת בחיים משבחים מעט את האדם ונותנים לו עידוד וחיזוק - גם את זה ברצונכם לעקור.

ג. ידוע מאמר העולם שבאמירת 'עושה שלום' פוסעים לאחור בכפיפת ראש (א"ח קכ"ג א), כי הדרך להשכין שלום - אך ורק בהכנעה שיחזור לאחוריו שלש פסיעות, ויכוף ראשו לרעהו - ואז הכל יבוא על מקומו לשלום.